

Bruselj, 27. oktober 2021
(OR. en)

13290/21

WTO 247

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	27. oktober 2021
Prejemnik:	generalni sekretar Sveta Evropske unije Jeppe TRANHOLM- MIKKELSEN
Št. dok. Kom.:	COM(2021) 654 final
Zadeva:	POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ o izvajanju in izvrševanju trgovinskih sporazumov EU

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2021) 654 final.

Priloga: COM(2021) 654 final

Bruselj, 27.10.2021
COM(2021) 654 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

o izvajanju in izvrševanju trgovinskih sporazumov EU

{SWD(2021) 297 final}

KAZALO

I.	Uvod	2
II.	Popolno izkoriščanje priložnosti, ki jih zagotavljajo trgovinski sporazumi EU	7
II.1	Trgovanje s preferencialnimi trgovinskimi partnericami – glavni razvoj dogodkov v letu 2020	7
II.2	Pospeševanje izvajanja trgovinskih sporazumov EU: primeri iz štirih regij (Azije, obeh Amerik, sosedstva ter Afriških, karibskih in pacifiških držav).....	11
III.	Podpora malim in srednjim podjetjem pri uporabi trgovinskih sporazumov	21
IV.	Odpravljanje ovir in iskanje rešitev	26
IV.1	Stanje na področju trgovinskih ovir in njihove odprave v zahtevnem letu.....	26
IV.2	Olajšanje vlaganja pritožb: enotna vstopna točka	32
V.	Dvostransko in večstransko izvrševanje trgovinskih zavez: reševanje sporov.....	34
V.1	Uporaba reševanja sporov	34
V.2	Obnovitev skupin arbitrov in strokovnjakov na področju trgovine in trajnostnega razvoja. 37	
V.3	Odziv na ovire pri reševanju sporov	37

Letno poročilo 2021 o izvajanju in izvrševanju

I. Uvod

To je prvo konsolidirano poročilo Komisije o ukrepih za izvajanje in izvrševanje na področju trgovine. Poročilo je nastalo po tem, ko je bil 24. julija 2020 v Komisiji imenovan prvi **glavni uradnik za trgovinsko skladnost**, ki bo nadzoroval in usmerjal učinkovito izvajanje in izvrševanje trgovinskih sporazumov in dogovorov EU ter bo izrecno pooblaščen za poročanje Evropskemu parlamentu, Svetu in javnosti. To poročilo, ki bo objavljeno vsako leto, je glavni instrument za to.

Premik k **še močnejšemu izvajanju in izvrševanju** trgovinskih zavez pod vodstvom Komisije predsednice von der Leyen izhaja iz dveh glavnih dejavnikov: prvič, po desetletnem obdobju intenzivnih in uspešnih pogajanj, s katerimi se je razširila mreža preferencialnih trgovinskih sporazumov EU, se mora EU zdaj bolj osredotočiti na njihovo popolno in učinkovito izvajanje. Drugič, svetovna trgovinska politika se je v zadnjih nekaj letih zelo spremenila, saj so se pojavili novi izzivi. To vključuje strukturna neravnovesja, vprašanja glede enakih konkurenčnih pogojev in dostopa do trga ter neupravičene omejevalne enostranske ukrepe ali celo gospodarsko prisilo, ki jih trgovinski partnerji EU uporabljajo v politične namene, EU pa mora vse te izzive obravnavati odločneje.

Struktura poročila

Poročilo zajema **štiri prednostna področja izvajanja in izvrševanja**:

1. popolno izkoriščanje priložnosti, ki jih zagotavljajo trgovinski sporazumi EU (oddelek II);
2. podpora malim in srednjim podjetjem pri uporabi trgovinskih sporazumov (oddelek III);
3. obravnavanje ovir in iskanje rešitev (oddelek IV) ter
4. dvostransko in večstransko izvrševanje trgovinskih zavez: reševanje sporov (oddelek V).

V poročilu je predstavljen vpliv gospodarsko najpomembnejših trgovinskih sporazumov EU in ukrepov Komisije za odpravo trgovinskih ovir in ovir za naložbe na trgih tretjih držav. V njem so v enotno poročilo združeni nekdanje letno poročilo o izvajanju trgovinskih sporazumov EU¹ in priloženi delovni dokument služb Komisije ter nekdanje letno poročilo o trgovinskih ovirah in ovirah za naložbe². Poročilo vsebuje informacije o dejavnostih, ki jih Komisija izvaja v partnerstvu z državami članicami v okviru strategije dostopa do trga, da bi izboljšala dostop do trga in pomagala MSP čim bolje izkoristiti trgovinske sporazume EU,

¹ Prvo poročilo je bilo izdano leta 2017; četrto in zadnje poročilo: COM(2020) 705 z dne 12. novembra, na voljo na povezavi [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)705&lang=sl](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)705&lang=sl).

² Prvo poročilo je bilo izdano leta 2010; deseto in zadnje poročilo: COM(2020) 236 z dne 15. junija, na voljo na povezavi [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)236&lang=sl](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)236&lang=sl).

prikazano pa je tudi, kako Komisija sodeluje s civilno družbo. Poroča se tudi o ukrepih za uveljavljanje pravil trgovine, ki jih je Komisija sprejela v okviru mehanizmov Svetovne trgovinske organizacije (STO) za reševanje sporov ter na podlagi dvostranskih trgovinskih sporazumov in uredbe EU o trgovinskih ovirah³. Nazadnje poročilo vsebuje statistične podatke o trgovini in naložbah za 37 glavnih trgovinskih sporazumov EU za leti 2020 (blago) in 2019 (storitve) ter zajema pomemben razvoj dogodkov do konca drugega četrtletja leta 2021.

Sporazum o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom je začel veljati šele 1. maja 2021 (začasno se je uporabljal od 1. januarja), zato bo vključen v izdajo tega poročila za leto 2022.

Priloženi delovni dokument služb Komisije⁴ vsebuje dodatne informacije, ki dopolnjujejo oddelek II.2 poročila o vsakem od 37 glavnih trgovinskih sporazumov EU, ki so se v letu 2020 uporabljali daljše časovno obdobje. Delovni dokument služb Komisije vsebuje tudi informacije, ki dopolnjujejo oddelek IV.1 poročila, zlasti seznam novih evidentiranih ovir in tistih, ki so bile leta 2020 v celoti ali delno odpravljene.

Področja, o katerih se poroča ločeno (enostranska orodja)

Komisija ločeno poroča o naslednjih področjih izvajanja in izvrševanja:

1. uporaba **instrumentov trgovinske zaščite** v primeru dampinškega ali subvencioniranega uvoza, ki škodi industriji EU, ali ukrepi za boj proti ponarejenemu blagu ali drugim kršitvam pravic intelektualne lastnine podjetij EU v tujini so zajeti v letnem *poročilu o trgovinski zaščiti*⁵ ter *poročilu o pravicah intelektualne lastnine*⁶ in *seznamu za nadzor ponarejanja in piratstva*⁷, ki ju Komisija izmenično objavlja vsake pol leta;
2. uporaba **orodij politike za nadzor izvoza in naložb** s strani Komisije, zlasti uredbe EU o *nadzoru izvoza blaga z dvojno rabo*⁸ in *mehanizma EU za pregled neposrednih*

³ Uredba (EU) 2015/1843 o določitvi postopkov Unije na področju skupne trgovinske politike za zagotovitev izvrševanja pravic Unije po mednarodnih pravilih trgovanja, zlasti tistih, ki so dogovorjena v okviru Svetovne trgovinske organizacije (kodificirano besedilo) (UL L 272, 16.10.2015, str. 1).

⁴ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

⁵ 39. letno poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o protidampinških, protisubvencijskih in zaščitnih ukrepih EU ter uporabi instrumentov trgovinske zaščite v tretjih državah proti EU v letu 2020; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0496&from=SL>.

⁶ Report on the protection and enforcement of IPR in third countries of 27 April 2021 (Poročilo o varstvu in izvrševanju pravic intelektualne lastnine v tretjih državah z dne 27. aprila 2021); https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf.

⁷ Seznam Komisije za nadzor ponarejanja in piratstva: delovni dokument služb Komisije (2020)360 final z dne 14. decembra 2020; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159183.pdf.

⁸ Uredba (EU) 2021/821 z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi režima Unije za nadzor izvoza, posredovanja, tehnične pomoči, tranzita in prenosa blaga z dvojno rabo (prenovitev) (UL L 206, 11.6.2021, str. 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0821>) (prej Uredba Sveta (ES) št. 428/2009 z dne 5. maja 2009 o vzpostavitvi režima Skupnosti za nadzor izvoza, prenosa, posredovanja in tranzita blaga z dvojno rabo (UL L 134, 29.5.2009, str. 1), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2009.134.01.0001.01.SLV&toc=OJ%3AL%3A2009%3A134%3ATOC).

*tujih naložb*⁹, bo zajeta v poročilih, ki bodo predvidoma pripravljena sredi novembra 2021 in bodo prvič zagotovila podroben pregled strateškega nadzora naložb in izvoza v EU. O slednjem se prostovoljno poroča od leta 2013. V skladu z novo uredbo o nadzoru izvoza je letno poročanje zdaj obvezno, veljajo pa tudi zahteve glede preglednosti.

3. Informacije o delovanju ter dejavnosti spremljanja in izvrševanja v okviru sheme splošnih tarifnih preferencialov (GSP) EU so vključene tudi v samostojno poročilo, ki se izda vsaka dva do tri leta. Komisija je 22. septembra 2021 sprejela predlog nove uredbe o shemi splošnih tarifnih preferencialov¹⁰, ki se bo začela uporabljati 1. januarja 2024.

Nova orodja, uvedena leta 2020

Zaradi prednosti, ki jo imata učinkovito izvajanje in izvrševanje, je Komisija v drugi polovici leta 2020 tudi uvedla **nova orodja, namenjena neposredno skupnostim deležnikov**, da bi jih vključila v prizadevanja Komisije na tem področju in izboljšala učinkovitost teh prizadevanj.

- ✓ Komisija je oktobra 2020 na podlagi posebnih zahtev deležnikov in Evropskega parlamenta uvedla nov portal **Access to Markets (A2M)**¹¹, ki zagotavlja lahko dostopne in večjezične informacije o delovanju trgovinskih sporazumov EU v praksi, vključno s posebnimi funkcijami, ki gospodarskim subjektom pomagajo, da se znajdejo pri uporabi njihovih kompleksnejših elementov. Portal A2M vključuje posebna orodja, ki ljudem in podjetjem vseh velikosti pomagajo čim bolje izkoristiti trgovinske sporazume EU (npr. orodje za samooceno pravil o poreklu, ROSA). Cilj je podjetjem dodatno olajšati dostop do trgov tretjih držav.
- ✓ Komisija je novembra 2020 v okviru Generalnega direktorata za trgovino vzpostavila **enotno vstopno točko**¹², vključno z mehanizmom za pritožbe, ki vsem deležnikom s sedežem v EU omogoča, da se pritožijo, če tretje države morda ne izpolnjujejo svojih mednarodnih trgovinskih zavez do EU. Na enotni vstopni točki se enakopravno obravnavajo pritožbe v zvezi z dostopom do trga, pritožbe v zvezi z zavezami na področju trgovine in trajnostnega razvoja ter pritožbe v zvezi s shemo splošnih tarifnih preferencialov. To novo orodje je dostopno prek portala A2M. V sklopu operativnih smernic¹³ so korak za korakom opisane informacije, ki jih je treba predložiti za vložitev pritožbe. Te smernice so bile na podlagi prvih mesecev delovanja

⁹ Uredba (EU) 2019/452 o vzpostavitvi okvira za pregled neposrednih tujih naložb v Uniji (UL L 79I, 21.3.2019, str. 1).

¹⁰ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0fe49a24-1c94-11ec-b4fe-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF.

¹¹ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sl/home>.

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_20_2134.

¹³ https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf.

posodobljene, da bi bil postopek vlaganja pritožb jasnejši in bolje podprt. Pokritost in funkcionalnost portala A2M in enotne vstopne točke se bosta v prihodnjih 12 mesecih še naprej nadgrajevali na podlagi sprotnih povratnih informacij deležnikov.

Ta uvedba novih orodij, ki jih lahko deležniki neposredno uporabijo, dopolnjuje ukrepe za izvajanje in izvrševanje, ki jih službe Komisije začnejo **po uradni dolžnosti**, tj. v okviru upravnih pooblastil Komisije.

V poročilu je preučeno, kako so te izboljšave skupaj pripeljale do konkretnih rezultatov, ki izhajajo iz:

- **bolj sistematične uporabe institucionalnih struktur**, vzpostavljenih s trgovinskimi sporazumi EU (zlasti mreže odborov in pododborov preferencialnih sporazumov EU), za zagotovitev, da tretje države učinkovito izvajajo zaveze in da se odpravijo ovire za dostop do trga;
- aktivne **mobilizacije** „ekosistema“ **partnerstva za dostop do trga** za preprečevanje in odpravljanje trgovinskih ovir, vključno s Komisijo, državami članicami in predstavniškimi organi deležnikov EU v Bruslju in v tretjih državah (pri čemer se za Komisijo mobilizira mreža delegacij EU in veleposlaništev držav članic), da se obravnavajo vprašanja neizpolnjevanja obveznosti s strani tretjih držav;
- visoke ravni dejavnosti, kar zadeva **uporabo mehanizmov za reševanje sporov** v okviru STO in na podlagi dvostranskih trgovinskih sporazumov, pri čemer je EU zdaj začela štiri take postopke in leta 2020 oziroma v začetku leta 2021 zmagala v dveh od teh sporov, in sicer proti Ukrajini oziroma Južni Koreji, zaključeni pa sta bili tudi dve preiskavi na podlagi uredbe o trgovinskih ovirah;
- nadaljnje **mobilizacije predstavnikov civilne družbe** pri izvajanju trgovinskih sporazumov in dogovorov EU, zlasti zaveze glede trgovine in trajnostnega razvoja iz teh sporazumov in dogovorov, tudi prek **notranjih svetovalnih skupin** in forumov civilne družbe ter podpore njihovim dejavnostim, pa tudi partnerstev z mednarodnimi organizacijami, kot je Mednarodna organizacija dela (MOD).

Novi zakonodajni instrumenti, uvedeni v letih 2020 in 2021

Na področju uveljavljanja pravil trgovine v širšem smislu je EU od januarja 2020 **okrepila svoje pravne instrumente, povezane z izvrševanjem**.

11. oktobra 2020 je začela veljati **uredba EU o pregledu neposrednih tujih naložb**, s katero se je začel izvajati mehanizem sodelovanja¹⁴. 12. februarja 2021 je začela veljati spremenjena **uredba EU o uveljavljanju pravil trgovine**¹⁵, ki prispeva k odpravi morebitne ohromitve okvirov EU za reševanje sporov in razširja področje uporabe popravnih ukrepov zaradi

¹⁴ Glej opombo 9.

¹⁵ Uredba (EU) 2021/167 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. februarja 2021 o spremembi Uredbe (EU) št. 654/2014 o izvrševanju pravic Unije za uporabo in uveljavljanje pravil mednarodne trgovine (UL L 49, 12.2.2021, str. 1).

trgovinskega spora. Spremenjena **uredba o sistemu EU za nadzor izvoza** je začela veljati 9. septembra 2021¹⁶.

Dopolnitev zbirke orodij

Komisija si še naprej prizadeva za več drugih pomembnih zakonodajnih in drugih instrumentov, da bi dopolnila zbirko orodij. Ti instrumenti skupaj zagotavljajo, da bo EU bolje opremljena za odzivanje na izzive v mednarodni trgovini, zlasti s (1) sredstvi za izvrševanje (na podlagi uredbe o izvrševanju in večstranskega začasnega dogovora o arbitražnem reševanju pritožb) dogovorjenih zavez iz trgovinskih sporazumov, (2) avtonomno zakonodajo/instrumenti za zagotavljanje enakih konkurenčnih pogojev na tradicionalnih področjih trgovine in naložb (npr. instrument za tuje subvencije, morebitno sprejetje instrumenta za mednarodno javno naročanje), (3) avtonomno zakonodajo/instrumenti za zagotavljanje zaščite interesov EU na gospodarskih področjih, ki so večinoma povezana z varnostjo (npr. pregled neposrednih tujih naložb, nadzor izvoza, instrument proti izvajanju prisile), ter (4) orodji za podporo zelenim in trajnostnim ambicijam EU.

To so konkretne tekoče pobude:

- **predlog Komisije za instrument za mednarodno javno naročanje**, pri čemer napredek v Svetu¹⁷ zdaj odpira možnosti za njegovo dokončno oblikovanje v prihodnjih mesecih;
- predlog Komisije o novem pravnem instrumentu za obravnavo **izkrivljanj, ki jih na notranjem trgu povzročajo tuje subvencije**¹⁸;
- prihodnji predlog Komisije za nov pravni instrument za obravnavanje **gospodarske prisile** s strani tretjih držav;
- prihodnji predlog Komisije za nove pravne instrumente o **obvezni potrebni skrbnosti in krčenju gozdov**;
- začetek pregleda **akcijskega načrta v 15 točkah za trgovino in trajnostni razvoj**¹⁹ poleti 2021.

Poleg stalne, na pravilih temelječe in sorazmerne uporabe tradicionalnih trgovinskih instrumentov (protidampinški ukrepi, izravnalni ukrepi za subvencije) ta okrepljena orodja in nova osredotočenost Komisije na izvrševanje zagotavljajo kontinuiteto politike.

Komisija še naprej razvija nova in izboljšana orodja in instrumente za reševanje številnih izzivov pri izvajanju in izvrševanju, zato je za oživitev podpisanih zavez in zagotovitev, da

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:206:FULL&from=SL>.

¹⁷ Svet se je 2. junija 2021 dogovoril o mandatu za pogajanja s Parlamentom glede instrumenta za mednarodno javno naročanje, glej <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9175-2021-INIT/en/pdf>.

¹⁸ Predlog uredbe o tujih subvencijah, ki izkrivljajo notranji trg, z dne 5. maja 2021 (COM(2021) 223 final), glej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0223&from=SL>.

¹⁹ Javno posvetovanje o akcijskem načrtu v 15 točkah za trgovino in trajnostni razvoj se je začelo 27. julija in bo potekalo do 31. oktobra 2021; https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=301.

bodo orodja in instrumenti še naprej prinašali dejanske rezultate na terenu, vse pomembnejše sodelovanje z državami članicami in deležniki (podjetji, organizacijami za spodbujanje trgovine, socialnimi partnerji, skupinami civilne družbe in nevladnimi organizacijami) ter s podobno mislečimi tretjimi državami.

II. Popolno izkoriščanje priložnosti, ki jih zagotavljajo trgovinski sporazumi EU

II.1 Trgovanje s preferencialnimi trgovinskimi partnericami – glavni razvoj dogodkov v letu 2020

Statistični podatki v tem podpoglavju o gibanju trgovinskih tokov temeljijo na Eurostatovih podatkih za EU-27 marca 2021 in zajemajo 37 pomembnih preferencialnih trgovinskih sporazumov²⁰ s 67 trgovinskimi partnericami, ki so se uporabljali v celotnem letu 2020 in predstavljajo več kot 90 % preferencialne trgovine EU. Podrobnejše informacije o teh 37 pomembnih preferencialnih sporazumih so v delovnem dokumentu služb Komisije²¹, priloženem temu poročilu. Podatki o tem, koliko preferencialne trgovinske partnerice in izvozniki iz EU uporabljajo tarifne preferenciale, so objavljeni ločeno na spletišču Komisije²², da bi se povečala preglednost ter da bi se poslovna združenja in države članice spodbudili k izvajanju lastnih raziskav in opredelitvi dejavnikov, ki ljudi spodbujajo k trgovini na podlagi trgovinskih sporazumov EU ali ne. Vzorci uporabe preferencialov se ugotavljajo tudi pri rednem naknadnem vrednotenju sporazumov EU in pri posebnem sektorskem delu²³.

Leta 2020 je skoraj tretjina trgovine EU potekala na podlagi preferencialnih trgovinskih sporazumov ...

Trgovina s 67 trgovinskimi partnericami, zajeta v tem oddelku, je leta 2020 znašala 1 167 milijard EUR ali 32,0 % celotne zunanje trgovine EU, in sicer 646 milijard EUR za izvoz in 521 milijard EUR za uvoz, kar pomeni trgovinski presežek za EU v višini 124 milijard EUR²⁴.

²⁰ Sporazum EU z Vietnamom je začel veljati šele 1. avgusta, zato še ni vključen v kvantitativno oceno (statistične podatke) v nadaljevanju. Sporazum o trgovini in sodelovanju med EU in Združenim kraljestvom, ki je začel veljati 1. januarja 2021, še ni zajet v tem poročilu, saj se leta 2020 ni uporabljal.

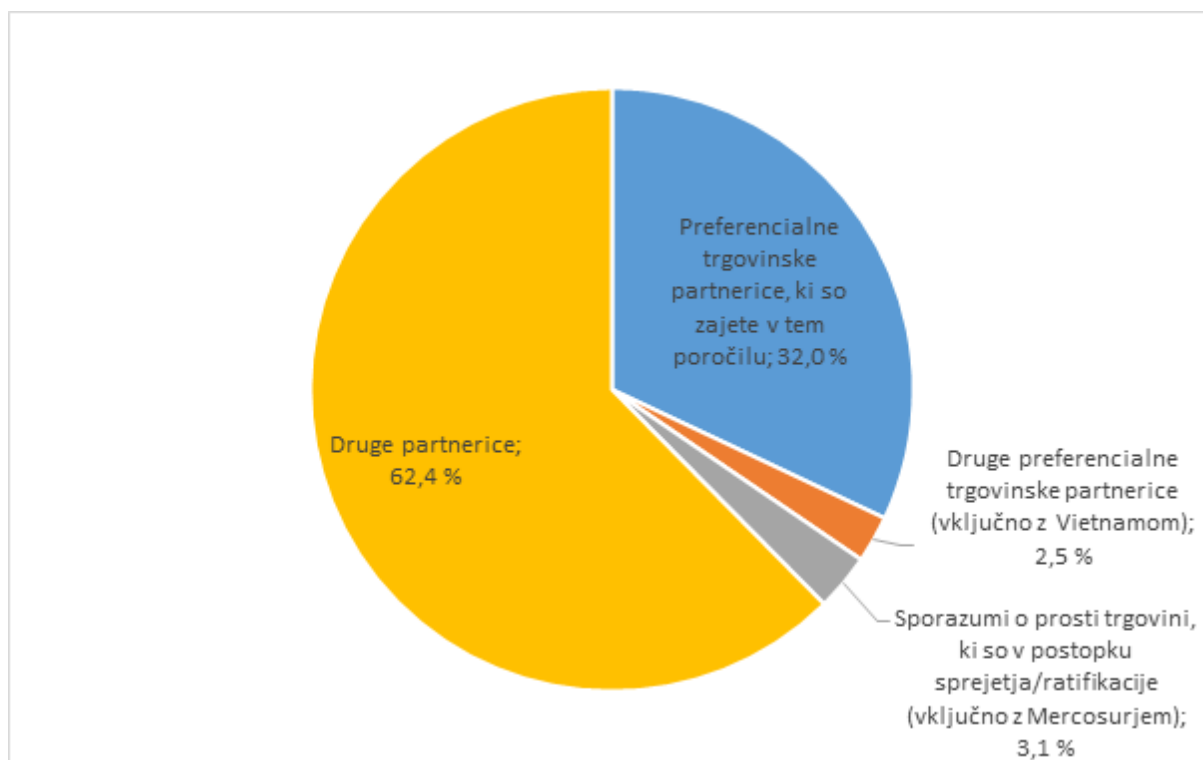
²¹ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

²² <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>.

²³ Na primer delovne skupine za dostop do trga, ki so bile organizirane v letih 2020 in 2021, namenjene pa so bile tekstilu in usnju, obutvi, pnevmatikam in medicinskim pripomočkom.

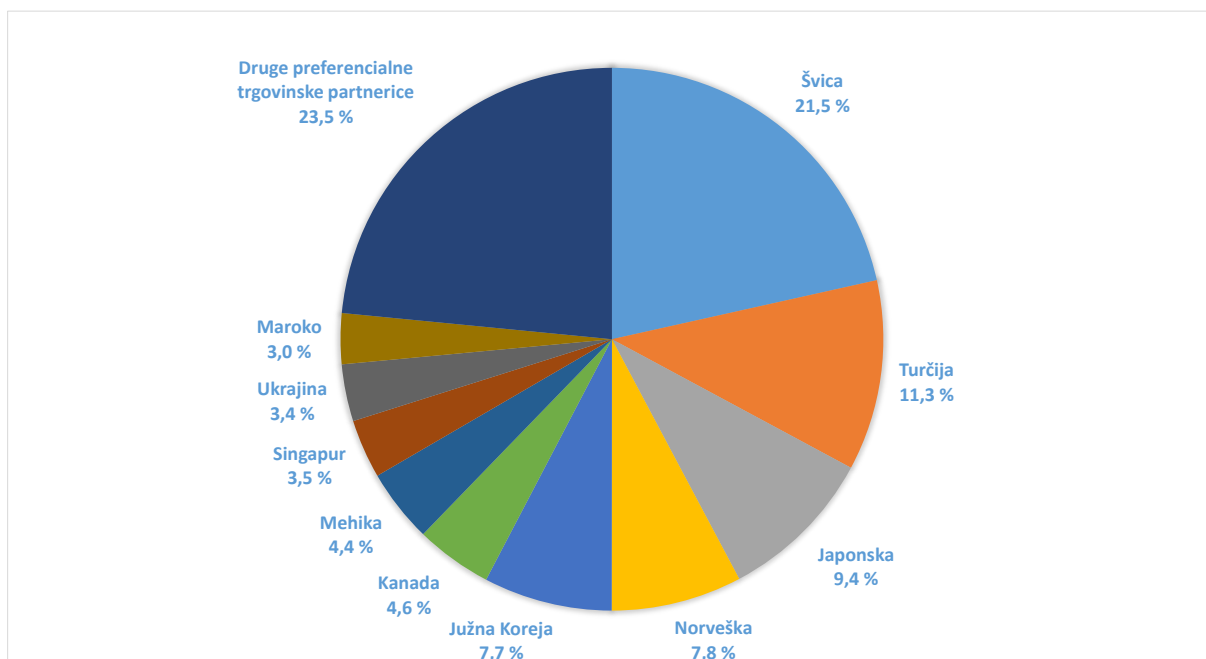
²⁴ Trgovina z vsemi 77 preferencialnimi trgovinskimi partnericami je v letu 2020 znašala 1 259 milijard EUR ali 34,5 % celotne zunanje trgovine EU, in sicer 672 milijard EUR za izvoz in 586 milijard EUR za uvoz, kar pomeni trgovinski presežek za EU v višini 86 milijard EUR.

Slika 1: Zunanja trgovina EU (2020)

Kot je prikazano na sliki 2, je Švica ostala največja preferencialna trgovinska partnerica EU, saj je predstavljala 21,5 % trgovine EU s 67 trgovinskimi partnericami, zajetimi v tem poročilu, sledile pa so ji Turčija z 11,3 %, Japonska z 9,4 %, Norveška s 7,8 % in Južna Koreja s 7,7 %. Skupaj je teh pet partneric predstavljalo več kot polovico preferencialne trgovine EU (57,7 %). Kar zadeva celotno trgovino, je Švica četrta partnerica EU za Kitajsko, ZDA in Združenim kraljestvom, medtem ko so Turčija, Japonska, Norveška in Južna Koreja na šestem do devetem mestu za Rusijo in pred Indijo.

Slika 2: Trgovina EU z blagom po preferencialnih trgovinskih partnericah (2020)

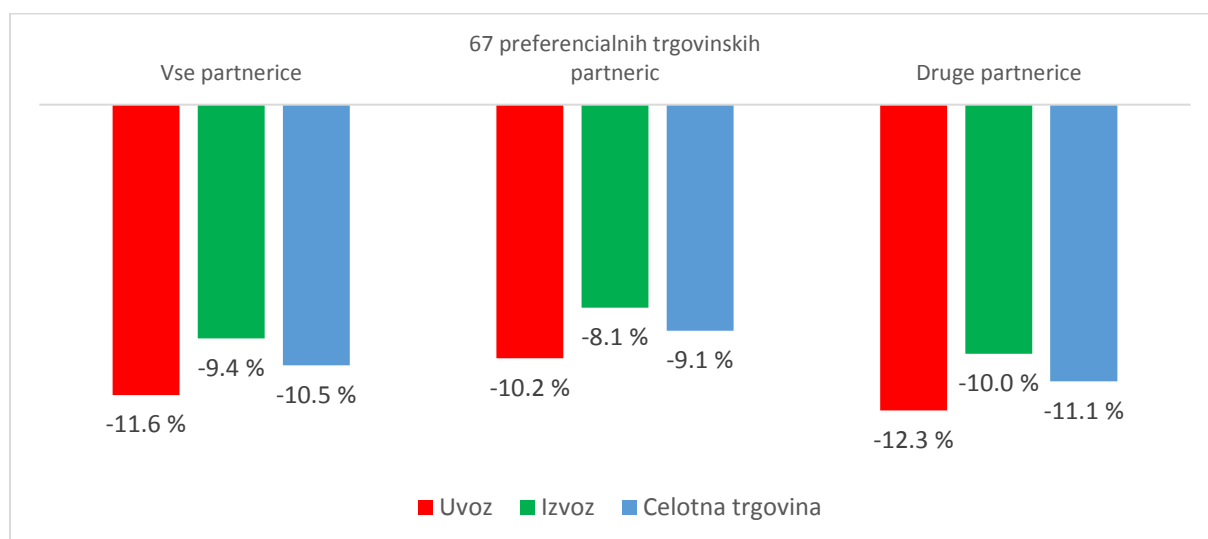

COVID-19 je povzročil hud gospodarski šok, vendar je bila preferencialna trgovina nekoliko uspešnejša

Gospodarske posledice pandemije COVID-19 so bile resne in trgovina s 67 preferencialnimi trgovinskimi partnericami EU se je zmanjšala za 9,1 %. Pri tem so bile pomembne izjeme, na primer povečanje izvoza kemikalij (ki ga je v veliki meri spodbudilo 10-odstotno povečanje izvoza zdravil na podlagi zajetih sporazumov). Na splošno je trgovina EU z industrijskimi proizvodi s 67 preferencialnimi trgovinskimi partnericami ustvarila presežek v višini 116,8 milijarde EUR, kar pomeni, da se je v primerjavi z letom 2019 povečala za 2,1 milijarde EUR.

Kot je prikazano na sliki 3, je bila preferencialna trgovina EU uspešnejša od trgovine EU s partnericami brez preferencialnih sporazumov (–11,1 %) in trgovine s preostalim svetom (–10,5 %). Enak trend je razviden pri preferencialnem izvozu blaga, pri čemer je bilo zmanjšanje za približno 2 odstotni točki manjše kot pri nepreferencialni trgovini.

Slika 3: Letna rast trgovine po partnericah (2019–2020)

Trgovina s kmetijskimi in živilskimi proizvodi s preferencialnimi trgovinskimi partnericami se je povečala dvakrat hitreje kot celotna trgovina s kmetijskimi in živilskimi proizvodi

Trgovina s kmetijskimi in živilskimi proizvodi s preferencialnimi trgovinskimi partnericami se je povečala za 2,2 %, kar je manj kot 8,7 % leta 2019, vendar dvakrat hitreje kot celotna trgovina s kmetijskimi in živilskimi proizvodi (ki se je povečala za 1 %). Izvoz kmetijskih in živilskih proizvodov na podlagi preferencialnih sporazumov se je povečal za 1,8 %, uvoz pa za 2,7 %.

Latvijsko žito na Japonskem

Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko je družbi Dobeles dzirnavnieks, vodilni predelovalki žita v baltskih državah in največji proizvajalki testenin v Severni Evropi, pomagal, da se je uveljavila na Japonskem. „Jasen okvir, ki ga je EU določila za izvoz, je ključnega pomena za pomoč našemu podjetju pri širitvi na nove trge. Naš trajnostni proizvodni model in naš napredek na področju ekološke pridelave zagotavljata družbi Dobeles dzirnavnieks velik potencial za rast v EU in zunaj nje.“ (Kristaps Amsils, predsednik upravnega odbora, družba AS Dobeles dzirnavnieks)

Študija Komisije o trgovini s kmetijskimi in živilskimi proizvodi potrjuje pristop EU

Študija Komisije o možnostih²⁵, ki je bila objavljena 26. januarja 2021, obravnava pričakovane kumulativne gospodarske učinke tekočih in prihodnjih trgovinskih pogajanj na kmetijski sektor EU do leta 2030, vključno s konkretnimi rezultati za nekatere kmetijske proizvode po sklenitvi 12 trgovinskih sporazumov. V študiji je bilo ugotovljeno, da bi kumulativno izvajanje 12 sporazumov o prosti trgovini privedlo do uravnoveženega povečanja izvoza in uvoza kmetijskih in živilskih proizvodov EU, pri čemer bi se nekoliko bolj povečal izvoz. Študija je tudi potrdila, da je pristop EU, ki zagotavlja boljši dostop do trga v obliki tarifnih kvot za najbolj občutljive

²⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/trade/documents/jrc-cumulative-economic-impact-of-trade-agreements-on-eu-agriculture_en.pdf.

proizvode (predvsem govedino, ovčje meso, perutnino, sladkor in riž), EU omogočil boljšo zaščito povezanih sektorjev.

Komisija je leta 2020 v skladu z ustreznimi uredbami ponovno spremljala uvoz nekaterih industrijskih izdelkov ter kmetijskih in živilskih proizvodov v EU ...

Posebne obveznosti glede spremljanja (Južna Koreja, latinskoameriške partnerice)

*Komisija je v skladu z zahtevami iz Uredbe (EU) št. 511/2011²⁶ spremljala **uvoz ključnih avtomobilskih delov in elektronike v Južno Korejo** od najpomembnejših dobaviteljev (zunaj EU). Leta 2020 se je uvoz motorjev in delov v Korejo zmanjšal za 19 %, medtem ko se je uvoz ključnih avtomobilskih delov nekoliko povečal (+5 %). Hkrati se je uvoz vozil iz Koreje v EU zmanjšal za 16 %.*

*Komisija je v skladu z zahtevami iz uredb EU št. 19/2013²⁷ in št. 20/2013²⁸ spremljala tudi uvoz **svežih banan iz Kolumbije, Ekvadorja in Peruja ter iz Srednje Amerike** v EU. Gibanje uvoza v letu 2020 ni zahtevalo nobenih nadaljnjih ukrepov. Komisija bo še naprej redno analizirala stanje na trgu in pri proizvajalcih banan v Uniji ter po potrebi skupaj z državami članicami in deležniki preučila razmere.*

Trgovina s storitvami se je zmanjšala, kljub temu pa je EU ohranila presežek na področju storitev ...

Najnovejši podatki za preferencialno **trgovino s storitvami** so za leto 2019 (pred COVID-19). Trgovina s storitvami s 67 partnericami, zajetimi v tem poročilu, se je povečala za 7,8 %, kar je manj kot celotna trgovina s storitvami zunaj EU (+10,5 %). Hkrati se je trgovina s storitvami z 19 preferencialnimi trgovinskimi partnericami, ki so zajete v tem poročilu in so sprejele zaveze glede storitev²⁹, povečala za 14 %, tj. bolj kot celotna trgovina EU s storitvami na splošno. V preferencialni trgovini s storitvami z vsemi 67 partnericami, zajetimi v tem oddelku, je bil zabeležen trgovinski presežek v višini 90 milijard EUR, čeprav se je v primerjavi z letom 2018 zmanjšal za 7,8 %. Trgovina s storitvami se je najbolj povečala med EU in njenimi partnericami državami AKP (40 %) ter tremi partnericami iz poglobljenega in celovitega prostotrgovinskega območja (Moldavijo, Gruzijo in Ukrajino: 16 %).

II.2 Pospeševanje izvajanja trgovinskih sporazumov EU: primeri iz štirih regij (Azije, obeh Amerik, soseda ter Afriških, karibskih in pacifiških držav)³⁰

A. Spremljanje zavez iz trgovinskih sporazumov EU in spodbujanje novih sporazumov

²⁶ Uredba (EU) št. 511/2011 (UL L 145, 31.5.2011, str. 19); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/ALL/?uri=CELEX:32011R0511>.

²⁷ Uredba (EU) št. 19/2013 (UL L 17, 19.1.2013, str. 1); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0019>.

²⁸ Uredba (EU) št. 20/2013 (UL L 17, 19.1.2013, str. 13); <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0020>.

²⁹ Norveška, Ukrajina, Moldavija, Gruzija, Čile, Srednja Amerika, andske države, Mehika, Kanada, države Cariforuma, Južna Koreja in Japonska.

³⁰ Podrobne informacije o posameznih sporazumih, ki so se uporabljali v letu 2020, so na voljo v delovnem dokumentu služb Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

Spremljanje dogajanja na terenu je ključni del učinkovitega izvajanja ...

Komisija že od samega začetka **proaktivno spremlja zakonodajni okvir, ki je pomemben za izvajanje** zavez partnerske države. V nekaterih primerih Komisija razpiše namenske projekte, da bi dobila natančen **pregled nad stanjem v zvezi z izvajanjem s strani partnerske države**, zlasti kadar gre za kompleksnejša vprašanja (npr. netarifna vprašanja in ukrepe, zaradi katerih so potrebni zakonodajni ukrepi v partnerskih državah). Pri tem je delo delegacij EU bistvenega pomena.

- Primer: Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko: Komisija je lahko v okviru projekta instrumenta partnerstva (podpornega instrumenta za izvajanje Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko) v višini 1 milijona EUR, ki se je začel izvajati leta 2019, prek svoje skupine za trgovino v delegaciji EU v Tokiu spremljala glavne ukrepe, ki jih je Japonska sprejela od prvega leta izvajanja Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko. Komisija je avgusta 2020 izdala poročilo o napredku, ki zajema prvo leto izvajanja sporazuma o gospodarskem partnerstvu³¹, kar je pri sodelovanju z japonskimi kolegi v ustreznih odborih pripomoglo k osredotočenosti na odprta vprašanja, kot je javno naročanje³².

Spodbujanje novih sporazumov je ključnega pomena za ozaveščanje upravičencev ...

- Primer: sporazuma o prosti trgovini s Singapurjem in Vietnamom: Komisija je za dva najnovejša sporazuma, tj. sporazuma s Singapurjem in Vietnamom, leta 2020 v okviru instrumenta za podporo politikam začela izvajati dva projekta v višini 285 000 EUR oziroma 700 000 EUR, da bi podprla delegacije EU pri spodbujanju sporazumov. Kar zadeva Vietnam, je to privedlo do ukrepov v podporo sporazumu o prosti trgovini med EU in Vietnamom, pa tudi do krepitev odgovornih dobavnih verig, zmanjševanja plastičnih odpadkov in spodbujanja krožnega gospodarstva. Kar zadeva Singapur, se v okviru projekta poleg spremljanja izvajanja financirata tudi organizacija več seminarjev ozaveščanja o posebnih vidikih sporazuma o prosti trgovini med EU in Singapurjem, kot so carina, olajševanje trgovine, pravila o poreklu, javno naročanje in storitve, ter priprava priročnika za podjetja.

... tehnično sodelovanje pa trgovinske partnerje EU pogosto spodbudi k boljšemu izvajanju.

Spremljanje je bilo dopolnjeno s **tehničnim sodelovanjem** med pogodbenicami pri specifičnih vprašanjih in je bilo pogosto podprto s projekti EU.

- Primer: EU in andske države so si leta 2020 prizadevale za izboljšanje izvajanja sporazuma, na primer prek
 - ✓ projekta IP Key Latin America³³ na področju **pravic intelektualne lastnine**³⁴,
 - ✓ projekta, namenjenega **odgovornemu poslovnemu ravnanju v Latinski Ameriki in na Karibih**³⁵, ki se izvaja v partnerstvu z OECD, MOD in Uradom visokega komisarja ZN za človekove pravice;

³¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159026.pdf.

³² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159469.pdf.

³³ <https://ipkey.eu/en/latin-america>.

³⁴ Za več informacij glej poročilo o zaščiti in uveljavljanju pravic intelektualne lastnine v tretjih državah, str. 15; https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf.

- ✓ seminarjev, namenjenih specifičnim vprašanjem na področju zdravja rastlin in živali.

B. Uporaba institucionalnega okvira na podlagi sporazumov EU o prosti trgovini za dostop do trga, reševanje težav in nadaljnje sodelovanje

Institucionalni okvir na podlagi trgovinskih sporazumov EU je bistvenega pomena za uresničevanje prednostnih nalog EU pri izvajanju. Več kot 200 odborov in delovnih skupin, ki se večinoma sestajajo vsako leto, zagotavlja strukturo, ki stalno nadzoruje stanje izvajanja in rešuje nastale težave. V njih sodelujejo trgovinski uradniki ter strokovnjaki iz različnih služb Komisije in javnih uprav partnerskih držav, kot so carinski uradniki, odgovorni za uporabo pravil, ali strokovnjaki za varstvo okolja ali delavske pravice. Dnevni redi in poročila teh institucionalnih organov so objavljeni na spletišču Komisije. Leta 2020 je zaradi pandemije COVID-19 delo večinoma potekalo na daljavo.

Institucionalni okvir je pripomogel k dostopu do trga

Leta 2020 so se zaradi te osredotočenosti in okvira **odprle nove tržne priložnosti** za trgovino z blagom in storitvami. Rezultati so bili zabeleženi ne le na področju tarif in netarifnih ukrepov, temveč tudi na področju **javnega naročanja** ali **pravic intelektualne lastnine**:

- *Sporazum EU o prosti trgovini s Kolumbijo*: Skupni odbor za trgovino je sprejel sklep o razširitvi področja uporabe Sporazuma na šest novih kolumbijskih agencij na osrednji vladni ravni.
- *Sporazum EU o prosti trgovini s Korejo in sporazum o gospodarskem partnerstvu z Japonsko*: na zadnjih ministrskih srečanjih leta 2021 je bilo dogovorjeno, da se seznam geografskih označb, zaščitene na podlagi Sporazuma, razširi za 43 geografskih označb EU oziroma 41 korejskih geografskih označb v okviru sporazuma med EU in Korejo; ter da se doda po 28 geografskih označb za EU in Japonsko. Skupni odbor je januarja 2021 sprejel Sklep št. 1 o razširitvi seznama geografskih označb, zaščitene s Sporazumom³⁶. Vendar so v nekaterih drugih sektorjih še vedno prisotne težave pri dostopu do obeh trgov³⁷.

Stiki na ministrski ravni so pomemben okvir za iskanje rešitev

Letno ministrsko srečanje (skupnih) trgovinskih ali (pridružitvenih) odborov je lahko osrednja točka za **zagotavljanje potrebnega zagona za iskanje rešitev** ter dajanje pobude in usmeritve tehničnemu delu skozi vse leto. V teh skupnih odborih pogodbenice pogosto odločajo o pomembnih vprašanjih izvajanja in se lahko dogovorijo o vsakokratnih ukrepih za njihovo nadaljnje reševanje. Komisija si na podlagi tega pristopa vse bolj prizadeva, da bi se med sestanki skupnih odborov izvedli vmesni sestanki za oceno stanja, s katerimi bi se spremljal doseženi napredek.

- *Primer: Koreja*: na zasedanju Skupnega odbora za trgovino 2021 sta sopredsednika sprejela in podpisala upravno spremembo priloge o avtomobilskem sektorju, ki odraža tehnološki in regulativni razvoj v tem sektorju. Na istem sestanku so bili po ugotovitvah odbora v

³⁵ Odgovorno poslovno ravnanje v Latinski Ameriki in na Karibih: <https://mneguidelines.oecd.org/rbclac.htm>.

³⁶ Sklep št. 1/2021 Skupnega odbora v skladu s Sporazumom o gospodarskem partnerstvu med Evropsko unijo in Japonsko z dne 25. januarja 2021 o spremembah priloge 14-A in 14-B o geografskih označbah [2021/109]; C/2021/82 (UL L 35, 1.2.2021, str. 31 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:2021D0109>)).

³⁷ Za več podrobnosti glej delovni dokument služb Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

dvostranskem delovnem sporu (glej oddelek V) začrtani tudi naslednji koraki v zvezi z nadaljnjimi ukrepi glede preostalih vprašanj.

Zgodnje obveščanje o osnutkih ukrepov je Komisiji pomagalo tudi pri predvidevanju težav

Institucionalni okvir v okviru trgovinskih sporazumov EU podpira hitro in učinkovito sodelovanje pri vseh vprašanjih izvajanja. To je pogosto najučinkovitejše v fazi, ko so ukrepi še v obliki osnutka ali še ne veljajo.

V letu 2020 je to delo prineslo nekaj **pomembnih rezultatov za preprečitev ali odpravo trgovinskih omejitev**:

- *Primer: Jordanija: EU je v dvostranskih razpravah z Jordanijo v okviru pridružitvenega sporazuma med EU in Jordanijo izrazila resne pomisleke glede načrtovanega ukrepa za uvedbo 5-odstotne „takse za storitve“ za carinsko obdelavo uvoženega blaga iz EU in ob zavedanju proračunskih izzivov Jordanije izrazila pripravljenost, da z instrumentom makrofinančne pomoči podpre makroekonomsko stabilnost države. Po teh izmenjavah mnenj je bil ukrep odložen.*
- *Primer: Egipt: po konstruktivnih razpravah med pogodbenicama v Odboru za sanitarne in fitosanitarne ukrepe (zdravje živali in rastlin) je Egipt objavil nov standard za sir feta, v katerem je bila odstranjena navedba glede vsebnosti kvasa, ki jo je vsebovala prejšnja različica standarda³⁸. V drugem primeru je lahko Komisija zaradi hitrega sodelovanja držav članic, ki so si izmenjale informacije z delegacijo EU, preprečila količinske omejitve za uvoz semenskega krompirja iz EU v Egipt.*

Ko zakoni in predpisi začnejo veljati, jih je težje odpraviti, vendar je leta 2020 delo v institucionalnih organih prineslo rezultate ...

Ko se trgovinske ovire enkrat uresničijo, jih je veliko težje odpraviti. Običajno se **odpravijo** tako, da se o njih **razpravlja z državo partnerico v strukturah, predvidenih na podlagi sporazumov, kot so trgovinski odbori** in pododbori, in sicer na ravni strokovnjakov (te razprave so včasih okrepljene z razpravami na politični ravni in v ustreznih odborih STO). Leta 2020 je več partnerskih držav uskladilo zakonodajo ali prakso s trgovinskimi sporazumi.

Med primeri so:

- *CETA/vinski sektor: Kanada se je po razpravah v odboru za vina in žgane pijače zavezala, da bo do sredine leta 2022 odpravila zvezno trošarino, ki diskriminira uvoz iz EU, Ontario in Nova Škotska pa bosta do sredine leta 2023 oziroma 2024 odpravila diskriminatorne ukrepe za vina. Kljub preostalim oviram je Kanada leta 2020 postala četrti največji izvozni trg EU za vina.*
- *Sporazum o prosti trgovini med EU in Srednjo Ameriko/zračni prevoz: Panamska uprava za civilno letalstvo je po usklajenem posredovanju Komisije in držav članic ob podpori podjetij na terenu pristala na odpravo omejitev lokalnega lastništva, družbi KLM pa je bila izdana*

³⁸ Pošiljke sira feta v Egipt so bile v zadnjih letih zavrnjene zaradi količine kvasa, ki je presegala egiptovske standarde. Vendar je visoka vsebnost kvasa naravna lastnost sira feta in nima negativnega vpliva na zdravje ljudi.

dokončna licenca za opravljanje storitev zemeljske oskrbe in vzdrževanja zrakoplovov. Pred tem so omejitve glede lastništva, ki jih je Panama uvedla v nasprotju s sporazumom o prosti trgovini med EU in Srednjo Ameriko, letalski družbi KLM iz EU preprečevale, da bi opravljala take storitve. Ta omejitev je vplivala tudi na druge letalske družbe EU, saj je bila družba KLM edini ponudnik storitev vzdrževanja zrakoplovov, ki mu je Agencija Evropske unije za varnost v letalstvu (EASA) izdala licenco v Panami.

... če ovir ni mogoče odpraviti z drugimi sredstvi, je Komisija pripravljena začeti dvostransko reševanje sporov

V primerih, v katerih rešitve ni mogoče doseči, je Komisija pripravljena začeti **dvostransko reševanje sporov** v skladu s postopki iz 31 od 37 preferencialnih trgovinskih sporazumov EU, zajetih v tem poročilu, ki omogoča sprejetje protiukrepov v primeru neskladnosti. Več informacij o dvostranskih sporih v letu 2020 je na voljo v oddelku V.

Pri izvajanju ne gre le za ovire: sporazumi EU so v letu 2020 podprli tudi večjo odprtost trgov in širše sodelovanje ...

Institucionalna ureditev trgovinskih sporazumov EU določa tudi pot za **spodbujanje sodelovanja** s trgovinskimi partnerji pri vprašanjih, povezanih s trgovino, kot so **regulativne zadeve**:

Primer: regulativno sodelovanje med EU in Japonsko v okviru Odbora SGP o regulativnem sodelovanju:

- Japonska in EU sta v svojih zadevnih nacionalnih predpisih priznali več postopkov pridelave vina, ki jih uporabljajo proizvajalci druge pogodbenice, vključno z aditivi in encimi, s čimer sta olajšali trgovino v tem sektorju.
- Japonska in EU sta uskladili svoje tehnične predpise za avtomobile glede štirih dodatnih tehničnih vidikov, potem ko sta uspešno zaključili delo v zvezi z izvajanjem štirih predpisov Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UN/ECE). Regulativna skladnost je bila dosežena s spremembo sporazuma o gospodarskem partnerstvu, s katero je bil posodobljen seznam pravilnikov UN/ECE za motorna vozila, ki jih uporabljata obe strani.

Trgovinski sporazumi EU so lahko tudi **platforma za sodelovanje, ki presega področje trgovine**:

Primer: regulativno sodelovanje med EU in Kanado na podlagi sporazuma CETA na področju varnosti potrošnikov in zdravil

- Komisija in Kanada (Health Canada) sodelujeta na področju varnosti potrošnikov z izvajanjem upravnega dogovora, podpisanega leta 2018, ter združujeta moči pri odpoklicih izdelkov (npr. igrač decembra 2020) in usklajenih dejavnostih nadzora, na primer nad težkimi kovinami v otroškem nakitu, ki se prodaja prek spleta.
- EU in Kanada sta se na podlagi dvostranskega sodelovanja med ustreznimi organi odločili, da bosta v skladu s protokolom k sporazumu CETA o vzajemnem priznavanju programov skladnosti in izvrševanja v zvezi z dobrimi proizvodnimi praksami za farmacevtske izdelke priznavali rezultate medsebojnih inšpekcijskih pregledov dobre proizvodne prakse, ki so jih inšpektorji EU ali Kanade opravili v obratih v tretjih državah.

Trgovinski sporazumi EU, zlasti regionalni, kot so sporazumi o gospodarskem partnerstvu z državami AKP, prav tako zagotavljajo **trdno podlago za začetek dialoga z več deležniki** za reševanje pomembnih izzivov v mednarodni in regionalni trgovini, kot so trajnostne vrednostne verige ali delo otrok.

Primer: EU je na podlagi sporazumov o gospodarskem partnerstvu z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi partnerji v okviru pobude za trajnostni kakav začela dialog z več deležniki o delu otrok.

- Sporazuma o gospodarskem partnerstvu z Gano in Slonokoščeno obalo: Gana in Slonokoščena obala sta v okviru pobude za trajnostni kakav, ki jo je Komisija začela septembra 2020, zdaj vključeni v dialog EU z več deležniki o trajnostni proizvodnji/vrednostni verigi kakava in izvajata podobne dialoge na terenu, Kamerun pa se je leta 2021 pridružil kot opazovalec. Cilj dialoga z več deležniki je doseči napredek pri odpravi dela otrok in trgovine z otroki v dobavnih verigah kakava, okrepiti zaščito in obnovo gozdov v regijah proizvodnje kakava ter zagotoviti življenjski dohodek pridelovalcem kakava. V dialogu o kakavu sodelujejo ključni deležniki EU, vključno s predstavniki držav članic, Evropskega parlamenta, industrije in organizacij civilne družbe.

Medtem ko je pandemija COVID-19 leta 2020 zelo negativno vplivala na trgovino, so sporazumi EU o prosti trgovini še naprej olajševali trgovino in naložbe ...

Danes je EU najpomembnejša trgovinska partnerica 74 držav po vsem svetu, vključno z Azijo, Afriko, ZDA, Zahodnim Balkanom in državami sosedstva EU. Trgovinski sporazumi so v letu 2020 še naprej olajševali trgovino med EU in njenimi partnericami ter krepili položaj EU kot vlagateljice, čeprav je pandemija COVID-19 povzročila več motenj v dobavni verigi, zmanjšanje povpraševanja ter občutno zmanjšanje skupne in preferencialne trgovine.

... vendar so v odnosih z nekaterimi najstarejšimi in največjimi preferencialnimi trgovinskimi partnericami EU, kot so Švica, Turčija in Norveška, še vedno prisotni izzivi ...

V odnosih z nekaterimi najstarejšimi in največjimi trgovinskimi partnericami EU so **še vedno prisotni izzivi**, ki temeljijo na starejših sporazumih z bolj omejenim področjem uporabe:

- s **Švico**, prvo partnerico EU s preferencialnim sporazumom (četrto največjo na splošno, tretjo največjo za storitve), v letu 2020 ni bil dosežen napredek pri ratifikaciji institucionalnega okvirnega sporazuma, o katerem so pogajanja potekala leta 2018. Zvezni svet se je odločil, da ustavi pogajanja o institucionalnem okvirnem sporazumu. Ta mora biti sklenjen, da bi se sprostil potencial za nadaljnjo dvostransko trgovino;
- s **Turčijo**, drugo največjo preferencialno trgovinsko partnerico EU, se lahko pogajanja o posodobljeni carinski uniji začnejo šele, ko bo Svet sprejel ustrezne pogajalske smernice. Turčija je ohranila trgovinske ovire in s tem kršila sporazum o carinski uniji, zlasti s precejšnjim povečanjem števila dodatnih tarif, ki jih uvaja poleg skupne carinske tarife. Drugi pomisleki so vključevali zahteve po potrdilih o poreklu za blago EU. Po spremembi turškega carinskega zakonika januarja 2021 so s Turčijo potekali številni stiki na visoki ravni in tehnična srečanja, po katerih je Turčija obvestila EU, da je vsem turškim carinskim upravam poslala navodila in organizirala informativne sestanke z gospodarskimi subjekti, da bi razjasnila položaj. Pomisleki so še vedno prisotni glede zahtev za lokalizacijo, ki jih Turčija uporablja v farmacevtskem sektorju. Prav tako ključna zahteva EU še naprej ostaja

nediskriminatorno izvajanje dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu za vse države članice, vključno z Republiko Ciper;

- z **Norveško**, četrto največjo preferencialno trgovinsko partnerico EU, ni bil dosežen napredek glede zahteve Komisije za pregled sistema trgovanja s predelanimi kmetijskimi proizvodi. Čeprav se je izvoz predelanih kmetijskih proizvodov iz EU kljub temu povečal, zaradi visokih carinskih tarif še vedno ni dosegel svojega potenciala. Pogajanja o geografskih označbah ostajajo začasno ustavljena. Potrebno je sodelovanje na področju predelanih kmetijskih proizvodov in geografskih označb.

C. Trgovina in trajnostni razvoj v središču pozornosti

Leta 2020 je trajnostni razvoj ostal v središču pozornosti z začetkom zgodnjega pregleda akcijskega načrta v 15 točkah ...

Izvajanje in uveljavljanje poglavij o **trgovini in trajnostnem razvoju** je prednostna naloga trgovinske politike EU. **Aksijski načrt v 15 točkah**, objavljen februarja 2018³⁹, je usmerjal prizadevanja za nadaljnje izboljšanje izvajanja in izvrševanja poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju v trgovinskih sporazumih EU z zagotavljanjem doslednega okvira in strategije. V tem načrtu, ki se trenutno pregleduje zaradi sprememb trgovinske politike in potrebnega odziva na pandemijo COVID-19, so določeni ukrepi na štirih glavnih področjih: izboljšanje načina sodelovanja Komisije z državami članicami in Evropskim parlamentom, olajšanje spremljanja in svetovalne vloge civilne družbe v odnosu do pogodbenic sporazumov, doseganje rezultatov ter povečanje preglednosti in komunikacije.

... in prvi spor v okviru Sporazuma o prosti trgovini med EU in Korejo

Spor v zvezi s področjem trgovine in trajnostnega razvoja v okviru trgovinskega sporazuma med EU in Korejo je bil prvi dvostranski postopek reševanja sporov, ki ga je začela EU, in tudi prvi v zvezi z določbami o trgovini in trajnostnem razvoju. Začel se je konec leta 2018⁴⁰, in sicer zaradi pomislekov EU, da Koreja ne spoštuje načel v zvezi z nekaterimi temeljnimi pravicami delavcev in da ni ratificirala štirih temeljnih konvencij MOD, kot je določeno v trgovinskem sporazumu. Odločitev skupine strokovnjakov je bila izdana 20. januarja 2021, v njej pa je bilo ugotovljeno, da Koreja ni izpolnila svojih obveznosti. Iz spora s Korejo je dobro razviden tudi pomen **odločne uporabe orodij za izvrševanje**, predvidenih v poglavjih o trgovini in trajnostnem razvoju, kadar je to potrebno.

³⁹ Glej neformalni dokument služb Komisije: Feedback and way forward on improving the implementation and enforcement of TSD Chapters in EU Free Trade Agreements (Povratne informacije in nadaljnja pot za izboljšanje izvajanja in izvrševanja poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju v sporazumih EU o prosti trgovini) z dne 26. februarja 2018 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

⁴⁰ Podrobnejše informacije o sporu so na voljo v oddelku V.

Postopek reševanja sporov zoper Južno Korejo

Skupina strokovnjakov je pojasnila, da: (1) je skladnost s temeljnimi načeli pri delu, ki jih je določila MOD, zavezujoča zaveza članic MOD in pogodbenic trgovinskega sporazuma, tudi če konvencije niso ratificirane, (2) je prisotna trajna obveznost stalnih in vztrajnih prizadevanj za doseg ratifikacije temeljnih konvencij MOD, ki je za pogodbenice zavezujoča (Koreja je zato k temu še vedno zavezana), ter da stalna in vztrajna prizadevanja pomenijo realna prizadevanja za doseg ratifikacije in ne le prazne besede, (3) ni treba dokazati, da kršitve zadevnih določb vplivajo na trgovino.

Razvoj dogodkov v Koreji po zasedanju skupine kaže, da lahko določbe o trgovini in trajnostnem razvoju pripeljejo do **dejanskih sprememb na terenu**: (1) korejska državna skupščina je še pred izdajo poročila skupine decembra 2020 sprejela vrsto zakonodajnih sprememb korejskega zakona o prilagajanju sindikatov in delovnih razmerij (TULRAA), katerih cilj je uskladitev zakona z načelom svobode združevanja; (2) državna skupščina je 26. februarja 2021 dokončala ratifikacijo treh od štirih temeljnih konvencij MOD, ki še niso bile ratificirane (št. 87 o sindikalni svobodi in varstvu sindikalnih pravic, št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja ter št. 29 o prisilnem ali obveznem delu); (3) z uporabo institucionalnih struktur v okviru sporazuma o prosti trgovini sta se odbor za trgovino in trajnostni razvoj ter odbor za trgovino aprila 2021 dogovorila o postopku za spremljanje izvajanja priporočil iz poročila skupine strokovnjakov, ki bo vključeval skupno preučitev sprememb zakona o sindikatih in prizadevanj za ratifikacijo še ene temeljne konvencije MOD št. 105 o odpravi prisilnega dela, ki še ni bila ratificirana.

Skrbno spremljanje določb o trgovini in trajnostnem razvoju v trgovinskih sporazumih EU je ključnega pomena ...

Kljub pandemiji COVID-19 so se **vsi odbori za trgovino in trajnostni razvoj** – razen Vietnama – leta 2020 in v prvih dveh četrtletjih leta 2021 **sestali, kot je bilo predvideno**, vključno s prvim sestankom odbora za trgovino in trajnostni razvoj, ustanovljenega na podlagi **Sporazuma o prosti trgovini med EU in Singapurjem**. Srečanja notranjih svetovalnih skupin obeh trgovinskih partneric iz Sporazuma o prosti trgovini med EU in Singapurjem ter forumov civilne družbe so potekala tudi na daljavo, zaradi česar je lahko sodelovalo in svoje mnenje izrazilo veliko večje število organizacij civilne družbe.

... ratifikacija konvencij MOD s strani trgovinskih partneric EU pa je še naprej prednostna naloga

Ključna prednostna naloga pri sodelovanju EU na področju trgovine in trajnostnega razvoja z več partnericami, s katerimi je EU sklenila sporazume o prosti trgovini, je bila **ratifikacija temeljnih konvencij MOD in izvajanje zavez na področju dela**. Najpomembnejši primer je bil postopek reševanja sporov zoper **Korejo**, kot je bilo navedeno. Omeniti je treba tudi nadaljnje sodelovanje z **Vietnamom**, pri čemer je treba poudariti prostor za napredek, ki ga zagotavlja postopek ratifikacije, in posebno vlogo Evropskega parlamenta v tej fazi. Vietnam se je leta 2020 še naprej ukvarjal z zakonodajo, ki bo omogočila izvajanje novega delovnega zakonika, ki je začel veljati 1. januarja 2021 (sprejet je bil 20. novembra 2019). EU je ta proces še naprej podpirala v okviru sodelovanja z MOD in tesnega sodelovanja z vietnamskimi organi. Kljub temu in ker še ni izvedbene zakonodaje, v Vietnamu še ni mogoče ustanoviti svobodnih sindikatov.

Komisija je ponovno tesno sodelovala z Mednarodno organizacijo dela ...

Komisija je v sodelovanju z MOD **Gruziji** zagotovila tehnično pomoč, da bi ji pomagala pri sprejetju novega delovnega zakonika septembra 2020. To je omogočilo večje približevanje mednarodnim standardom in ustrezni zakonodaji EU ter nov zakon o inšpekcijah dela. Sodelovanje z MOD je Komisiji omogočilo tudi nudenje tehnične pomoči za spodbujanje pravic delavcev na podeželskih območjih v **Kolumbiji**, in sicer zaradi projekta za krepitev inšpekcije dela. Omogočilo je tudi organizacijo delavnice o inšpekciji dela v **Peruju** februarja 2020. EU je leta 2020 zagotovila tudi tehnično pomoč za izboljšanje inšpekcije dela v kmetijskih sektorjih **Ekvadorja** (izvedena bo leta 2021).

Vse pomembnejše je tudi izvajanje zavez za okoljsko trajnostnost

Na področju **okolja** je Komisija še naprej tesno sodelovala z **Vietnamom** pri izvrševanju zakonodaje, upravljanju in trgovanju na področju gozdov (FLEGT). Sporazum o prostovoljnem partnerstvu med EU in Vietnamom je začel veljati junija 2019, Vietnam pa si je še naprej prizadeval za pripravo predpisov, potrebnih za izvajanje sistema za zagotavljanje zakonitosti lesa. Tesno sodelovanje se je nadaljevalo tudi z **Ukrajino** v zvezi z reformo ukrajinskega gozdarskega sektorja s poudarkom na pridobivanju lesa in trgovini z njim ter zlasti na ukrepih proti nezakonito pridobljenemu lesu.

Pri pregledu akcijskega načrta v 15 točkah o trgovini in trajnostnem razvoju se preučujejo načini za okrepitev izvajanja in izvrševanja ...

Pregled **akcijskega načrta Evropske komisije v 15 točkah** iz februarja 2018 se je začel leta 2021 (predviden je bil za leto 2023), vključuje pa široko javno posvetovanje ter primerjalno študijo o izvajanju in uveljavljanju določb o trgovini in trajnostnem razvoju v trgovinskih sporazumih EU. Na splošno se bodo v okviru pregleda trgovine in trajnostnega razvoja preučili vsi zadevni vidiki izvajanja in izvrševanja trgovine in trajnostnega razvoja, vključno s področjem uporabe zavez, mehanizmi spremljanja, možnostjo sankcij zaradi neskladnosti, klavzulo o človekovih pravicah ter institucionalno ureditvijo in potrebnimi viri.

Komisija pri izvajanju določb o trgovini in trajnostnem razvoju v trgovinskih sporazumih EU upošteva nasvete notranjih svetovalnih skupin EU, ki ji pomagajo pri povezovanju s civilno družbo v EU in partnerskih državah.

Dvanajst trgovinskih sporazumov EU⁴¹ zagotavlja sodelovanje **civilne družbe** pri svetovanju glede spremljanja in izvajanja njihovih poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju, zlasti z ustanovitvijo **notranjih svetovalnih skupin** na obeh straneh. Člani notranjih svetovalnih skupin EU vključujejo mešanico predstavnikov deležnikov na ravni EU in manjših organizacij, ki se ukvarjajo s posebnimi temami; večina članov je izbranih na podlagi javnega razpisa za prijavo interesa, druge pa imenuje Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO), ki zagotavlja tudi sekretariat za notranje svetovalne skupine EU. Komisija podpira delo notranjih skupin EU in partnerskih držav prek projekta instrumenta partnerstva ter s skupnim delom služb Komisije na sedežu in skupin za trgovino v delegacijah EU.

⁴¹ V tem poročilu je zajetih 11 teh sporazumov, dvanajsti sporazum, tj. sporazum o trgovini in sodelovanju z Združenim kraljestvom, pa še ni zajet, saj se je začel uporabljati šele 1. januarja 2021.

Primeri dejavnosti notranjih svetovalnih skupin EU, pomembnih za izvajanje poglavij o trgovini in trajnostnem razvoju

Spor z Južno Korejo o pravicah delavcev: člani notranje svetovalne skupine EU so Komisijo podprli pri prizadevanjih EU za zagotovitev skladnosti Južne Koreje z zavezami na področju dela v okviru sporazuma o prosti trgovini med EU in Korejo ter jo seznanili z informacijami o potencialno problematičnih elementih v korejskem pravnem okviru in praksi v zvezi s temeljnimi načeli MOD in ratifikacijo temeljnih konvencij MOD. Notranja svetovalna skupina EU ima dejavno vlogo pri spremljanju skladnosti s poročilom skupine strokovnjakov za trgovino in trajnostni razvoj.

Vprašanja v zvezi s človekovimi pravicami v andskih državah: notranja svetovalna skupina EU je na dveh srečanjih s Komisijo v letu 2020 poročala o nasilju nad sindikalnimi voditelji in okoljskimi aktivisti v Kolumbiji, razmerah v sektorju banan v Ekvadorju, spremljanju delovnih in okoljskih vprašanj v Peruju ter družbeno-gospodarskem vplivu COVID-19 na EU in andske partnerice. Komisija je te informacije uporabila v razpravah s trgovinskimi partnericami na sestankih odbora za trgovino in trajnostni razvoj.

Vzpostavitev strukturiranega dialoga s civilno družbo se je izkazala za težavno za nekatere trgovinske partnerice EU, ki so omejeno sodelovale s svojo civilno družbo. Delegacije EU se spodbujajo, naj se povežejo z državami gostiteljicami, ko te vzpostavljajo strukture, ter po potrebi zagotovijo nasvete in podporo, kot kaže naslednji primer:

- Sporazum o prosti trgovini med EU in Vietnamom: Komisija je prek svoje skupine za trgovino v delegaciji EU v Hanoju po začetku veljavnosti sporazuma o prosti trgovini dejavno podprla vzpostavitev vietnamske notranje svetovalne skupine. Ta podpora je bila zagotovljena zlasti prek projekta, ki spodbuja sodelovanje socialnih partnerjev (poslovnih organizacij in organizacij delavcev) in civilne družbe (nevladnih organizacij). To sta zaradi omejenih izkušenj neodvisnih organizacij civilne družbe v Vietnamu cenili tako lokalna civilna družba kot vietnamska uprava.

D. (Naknadna) analiza učinkov trgovinskih sporazumov za izboljšanje izvajanja

Učenje iz dejanskih učinkov obstoječih sporazumov pomaga izboljšati izvajanje v prihodnosti ...

Komisija **oceni učinek svojih trgovinskih sporazumov skozi čas**, običajno prvič po petih letih izvajanja, da preveri, ali so bili doseženi pričakovani rezultati. Leta 2020 sta bili končani dve naknadni oceni. Zajemali sta sporazum o gospodarskem partnerstvu z državami **Cariforuma** (njegova druga ocena po desetih letih veljavnosti) in sporazume o prosti trgovini s **šestimi sredoziemskimi državami**⁴². Objavljeni sta bili januarja oziroma marca 2021. Obe študiji opozarjata na glavna nerešena vprašanja in področja, na katera bi se bilo treba osredotočiti pri izvajanju, opredeljene pa so tudi težave, s katerimi se običajno srečujejo regije.

V primeru sporazuma o gospodarskem partnerstvu med **EU in državami Cariforuma** je na primer še vedno skrb vzbujajoče pomanjkanje upravnih zmogljivosti organov/agencij, pa tudi pomanjkanje ozaveščenosti podjetij o sporazumu in nezadostno upoštevanje obveznosti glede preglednosti. Hkrati

⁴² Študija zajema Alžirijo, Egipt, Jordanijo, Libanon, Maroko in Tunizijo; <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fab9bddd-9106-11eb-b85c-01aa75ed71a1>.

je zaradi razvojne razsežnosti sporazuma o gospodarskem partnerstvu njegovo uspešno izvajanje v 14 državah Cariforuma močno odvisno od ustreznega financiranja razvojnega sodelovanja. Nov partnerski program v okviru Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI – Globalna Evropa) večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 zagotavlja priložnosti za tako prilagojeno podporo pri opredeljenih izzivih, povezanih s trgovino. V oceni so bila opredeljena tudi področja, na katerih mora EU storiti več, zlasti kar zadeva večjo vključenost držav članic, boljšo komunikacijo ter podporo povezavam in platformam med podjetji.

Kar zadeva **šest Evro-mediteranskih pridružitvenih sporazumov**, se v študiji opozarja na potrebo po nadaljnjem zmanjšanju števila netarifnih ukrepov, kot so neavtomatično izdana uvozna dovoljenja ali neprijavljeni tehnični predpisi, ki povzročajo nepredvidljivost in izkrivljajo lokalne poslovne dejavnosti. Poleg tega se v študiji priporočajo poenostavitve upravnih postopkov, uporaba mednarodno priznanih standardov in preprečevanje nepotrebnega podvajanja ocenjevanja skladnosti. Izboljšanje poslovnega okolja bi morala spremljati okrepljena podpora in sodelovanje EU pri politikah za izboljšanje konkurenčnosti, znanja in spretnosti ter odpravo logističnih ovir. Opredeljeni cilji bodo ne le podlaga za proces izvajanja sporazumov o prosti trgovini, temveč bi lahko usmerjali tudi razmisleke o podpori EU za pomoč trgovini v obdobju 2021–2027.

III. Podpora malim in srednjim podjetjem pri uporabi trgovinskih sporazumov

MSP in družinska podjetja predstavljajo približno 99 % vseh podjetij v EU ter ustvarijo polovico evropskega BDP

Svetovni trgi ostajajo pomemben vir rasti za MSP, ki ustvarijo tretjino vsega izvoza EU in podpirajo več kot 13 milijonov delovnih mest v EU⁴³. Komisija je leta 2020 okrepila prizadevanja, da bi MSP pomagala čim bolj izkoristiti trgovinska pravila in sporazume ter jim olajšala izražanje pomislekov glede upoštevanja trgovinskih sporazumov in pravil.

Vrzi v informacijah in pomanjkanje strokovnega znanja lahko že sami po sebi predstavljajo oviro za trgovino in naložbe, kar še posebej prizadene manjša podjetja. Prvič, trgovinski sporazumi so neuporabni, če potencialni upravičenci ne vedo zanje in če ne razumejo, kako v konkretnem primeru dostopati do prednosti. Tudi če MSP ne izvažajo neposredno, so lahko trgovinski sporazumi zanje pomembni zaradi njihove vloge v globalnih dobavnih verigah. Drugič, tudi če so podjetja seznanjena s pravili STO in preferencialnimi sporazumi EU, se njihove koristi ne uresničijo samodejno. Čeprav je spodbujanje trgovine v pristojnosti držav članic, poslovnih združenj ali organov za spodbujanje trgovine, je Komisija leta 2020 zato še naprej podpirala njihove dejavnosti, med drugim s smernicami, ozaveščanjem (zlasti prek delegacij EU v partnerskih državah), namenskimi interaktivnimi spletnimi orodji ali službami za pomoč in centri, prilagojenimi potrebam MSP.

Trgovinski sporazumi z državami v razvoju zagotavljajo možnosti dostopa do trga, ki jih lokalna MSP močno želijo izkoristiti, in zagotavljajo spodbude za reforme, na katerih lahko temelji razvojno sodelovanje. Sporazumi o gospodarskem partnerstvu z afriškimi, karibskimi in pacifiškimi državami imajo na primer močno razvojno razsežnost: njihovo uspešno izvajanje je odvisno od odpravljanja

⁴³ GD TRADE, Chief Economist Note iz maja 2020:
https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158778.pdf.

notranjih trgovinskih ovir v teh državah v okviru pomoči za trgovino. Delovni dokument služb Komisije, ki je priložen temu poročilu, vključuje primere, kako si delegacije EU prizadevajo za odpravo trgovinskih ovir v okviru pomoči za trgovino. Poročilo o napredku na področju pomoči EU za trgovino iz leta 2020 vsebuje dodatne informacije o podpori Komisije in držav članic MSP v državah v razvoju, da bi čim boljje izkoristila trgovinske sporazume EU.⁴⁴

A. Portal Access2Markets in orodje za samooceno pravil o poreklu (ROSA)

Leta 2020 je začel delovati portal Access2Markets, ki na enem mestu ponuja brezplačen vir informacij o trgovini ...

Novi portal Komisije za uvoz in izvoz Access2Markets⁴⁵, ki je začel delovati oktobra 2020, s svojim integriranim **orodjem za samooceno pravil o poreklu (ROSA)** ponuja veliko brezplačnih, večjezičnih in posodobljenih informacij, po katerih je mogoče iskati. Zajema 122 izvoznih trgov zunaj EU in 190 izvornih trgov. Podjetja lahko poiščejo informacije o tarifah, davkih, kvotah, uvoznih formalnostih in postopkih za svoj uvoz in izvoz ter primerjajo pravila o poreklu v vseh trgovinskih sporazumih EU. Čeprav je na voljo vsem uporabnikom, je še posebej koristen za MSP.

... platforma vključuje orodje za samooceno, ki podjetjem pomaga pri preučevanju pravil o poreklu v različnih sporazumih EU

ROSA, orodje za samooceno pravil o poreklu

Orodje ROSA uporabnike vodi skozi sklop vprašanj, s katerimi lahko ocenijo, ali njihovi izdelki izpolnjujejo zahteve, na podlagi katerih so upravičeni do preferencialne obravnave v okviru trgovinskega sporazuma EU. Da bi podjetjem olajšali delo, orodje ROSA vsebuje tudi jasna navodila o dokumentaciji, ki se zahteva kot dokazilo o poreklu za pridobitev tarifnih preferencialov, in vključuje funkcijo za primerjavo pravil v različnih sporazumih. Trenutno se orodje ROSA uporabi približno 500-krat na dan.

Portal Access2Markets je dobro sprejelo do 10 000 dnevni uporabnikov, od katerih jih je 70 % iz EU. Uporablja se bistveno bolj kot orodja, ki jih je portal nadomestil (podatkovna zbirka o dostopu do trgov in služba za pomoč uporabnikom v zvezi s trgovino). Portal Access2Markets in orodje ROSA sta bila razvita v tesnem sodelovanju s poslovnimi združenji in trgovinskimi zbornicami ter se nenehno izboljšujeta na podlagi povratnih informacij uporabnikov. Da je bil ta začetek res dober, potrjuje zmaga platforme v javnem glasovanju na natečaju za **nagrado evropskega varuha človekovih pravic za dobro upravljanje**⁴⁶ za leto 2021, kar je priznanje za zagotavljanje storitve, usmerjene k državljanom, v času krize.

Portal Access2Markets se bo v prihodnjih letih razširil s prihodnjimi moduli o storitvah in javnem naročanju, do konca leta 2021 pa bo v orodje ROSA vključena večina sporazumov ...

⁴⁴ Evropska komisija, *EU Aid for Trade Progress Report 2020 – Review of progress on the implementation of the updated EU aid for trade strategy of 2017* (Poročilo o napredku na področju pomoči EU za trgovino iz leta 2020 – pregled napredka pri izvajanju posodobljene strategije EU za pomoč trgovini iz leta 2017), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2020 (<https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/f022db96-d854-11ea-adf7-01aa75ed71a1>).

⁴⁵ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sl/home>.

⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=EXkldaJvv5E>.

V okviru izboljšav se **razširja področje uporabe portala Access2Market**, da bo vključevalo še druge ključne elemente trgovinskih sporazumov EU:

- v pripravi so pilotna **podatkovna zbirka z možnostjo iskanja, ki zajema več storitvenih sektorjev** v okviru sporazumov EU, in posebni sektorski priročniki, ki se osredotočajo na določene regije ali države, na primer na področju določb o zdravju rastlin in živali;
- **razširjena bo tudi geografska pokritost v orodju ROSA**, tako da bo orodje do konca leta 2021 zajemalo večino trgovinskih sporazumov. Trenutno že zajema 26 trgovinskih sporazumov s 36 državami (vključno z Združenim kraljestvom, srednjeameriškimi partnericami, Kolumbijo/Perujem/Ekvadorjem, Vietnamom, Kanado, Japonsko in Južno Korejo);
- novo namensko orodje, **Access2Procurement**⁴⁷, ki je bilo vzpostavljeno septembra 2021, zajema javno naročanje na podlagi trgovinskih sporazumov EU, najprej pa bodo vključene članice Sporazuma o javnih naročilih in sporazuma med EU in Kanado (CETA); postopoma bodo vključeni tudi drugi sporazumi.

Novo orodje za izboljšanje informacij o javnih razpisih

Access2Procurement je novo orodje IT, vključeno v platformo Access2Markets. Njegov namen je, da evropskim dobaviteljem pomaga pri ugotavljanju, ali so upravičeni do oddaje ponudbe za določeno vladno javno naročilo v tretji državi. Novo orodje na podlagi odgovorov uporabnikov na tri ali štiri vprašanja v zvezi z naročnikom, predmetom javnega naročanja in pričakovano vrednostjo naročila hitro in zelo zanesljivo oceni, ali je uporabnik upravičen do sodelovanja v postopku za zbiranje ponudb. Tako bodo ponudniki lažje ugotovili, ali za projekt javnega naročila v tretji državi veljajo zaveze te države glede dostopa do trga EU v skladu s Sporazumom STO o vladnih naročilih ali dvostranskim sporazumom ali ne.

B. Priročniki, službe za pomoč uporabnikom, centri za MSP in sodelovanje z mrežami

Komisija se v svojih prizadevanjih na področju komuniciranja še naprej osredotoča na koristi, ki jih trgovinski sporazumi EU prinašajo podjetjem, zlasti MSP ...

Komisija je tudi v letu 2020 **pripravila vrsto priročnikov** za pomoč podjetjem pri krmarjenju po sporazumih, ki jih je podprla z namenskimi usposabljanji in spletnimi seminarji za deležnike ter tako dopolnila dejavnosti držav članic EU in podjetij. **Delegacije EU** imajo pomembno vlogo pri ozaveščanju in podpori gospodarskim subjektom, ki želijo izkoristiti prednosti sporazuma.

- Primer: Kanada: Komisija je tudi v letu 2020 pripravila posebne priročnike in organizirala spletne seminarje za pomoč podjetjem EU, ki so ali želijo postati dejavna na kanadskem trgu. To delo je zajemalo devet področij, in sicer od zelo tehničnih tem, kot so alternative obdelavi z metil bromidom za izvoz nekaterih rastlinskih proizvodov ali priložnosti za podjetja s področja čistih tehnologij, do splošnejših tem, kot so priložnosti za javno naročanje v Kanadi na zvezni in podzvezni ravni ali pregled pravic intelektualne lastnine v Kanadi. Vsi ti priročniki in poročila so javno dostopni na spletišču Komisije⁴⁸.

⁴⁷ <https://webgate.ec.europa.eu/procurement/#/step1>.

⁴⁸ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1720&title=CETA-factsheet-and-guides>.

- Primer: Japonska: skupina za trgovino v tokijski delegaciji EU je leta 2020 pripravila priročnik po korakih, ki podjetjem zagotavlja informacije o dostopu do trga, dopolnjujejo pa ga sektorski priročniki⁴⁹.

Centri za MSP na ključnih trgih, ki jih podpira EU, imajo pomembno vlogo ...

Da bi MSP pomagala pri internacionalizaciji in dostopu do dogovorjenih koristi v partnerskih državah, **Komisija še naprej sponzorira centre MSP na Kitajskem in Japonskem** v tesnem sodelovanju z državami članicami, nacionalnimi in evropskimi poslovnimi združenji v tujini ter organizacijami za spodbujanje trgovine. **Center EU in Japonske za industrijsko sodelovanje**⁵⁰ ima 2 233 registriranih članov. Skupaj ga financirata in upravljata EU in Japonska⁵¹ v sodelovanju z organizacijami za spodbujanje trgovine držav članic. MSP zagotavlja več storitev⁵², med drugim prek službe za pomoč uporabnikom v okviru Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko⁵³ in prek japonske službe za pomoč pri davkih in javnem naročanju⁵⁴, ter spodbuja prenos tehnologije med EU in Japonsko prek posebne službe za pomoč uporabnikom⁵⁵. **Center EU za MSP na Kitajskem** je projekt, ki ga financira Komisija in ki od leta 2010 pomaga evropskim malim in srednjim podjetjem, da se pripravijo na poslovanje na Kitajskem. Projekt je trenutno v svoji tretji fazi in naj bi trajal od oktobra 2020 do marca 2022. Center EU za MSP v drugi fazi (od julija 2014 do aprila 2020) je s skupnim proračunom v višini 5,9 milijona EUR financirala EU, na spletni strani centra EU za MSP pa je registriranih 14 163 uporabnikov.

Centri za MSP na Japonskem in Kitajskem

Primeri dejavnosti Centra EU in Japonske za industrijsko sodelovanje v letu 2020:

- ✓ 16 spletnih seminarjev, povezanih s Sporazumom o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko (prek službe za pomoč uporabnikom v okviru Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko), na katerih je sodelovalo 925 udeležencev;
- ✓ 18 informativnih listov, ki MSP usmerjajo glede ključnih vidikov sporazuma o gospodarskem partnerstvu;
- ✓ 21 spletnih seminarjev z 810 udeleženci.

Primeri dejavnosti centra EU za MSP na Kitajskem (november 2014-april 2020):

- ✓ 307 usposabljanj na Kitajskem in v EU za več kot 12 000 MSP iz EU;
- ✓ 28 memorandumov o soglasju, podpisanih z vladnimi agencijami in organizacijami za podporo podjetjem na Kitajskem in v Evropi;
- ✓ 270 partnerstev med centrom EU za MSP in partnerskimi organizacijami.

⁴⁹ Priročnik za dobavitelje iz EU o javnem naročanju na Japonskem: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159028.pdf; priročnik po korakih, ki podjetjem iz EU zagotavlja informacije o dostopu do trga: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sl/content/sporazum-o-gospodarskem-partnerstvu-med-eu-japonsko>.

⁵⁰ <https://www.eu-japan.eu/>.

⁵¹ EU zagotavlja financiranje v okviru delovnega programa COSME za leto 2020 (5,6 milijona EUR, april 2020–marec 2022).

⁵² <https://www.eu-japan.eu/summary-activities>.

⁵³ <https://www.eubusinessinJapan.eu/library/news/epa-helpdesk>.

⁵⁴ <https://www.eu-japan.eu/japan-tax-public-procurement-helpdesk>.

⁵⁵ <http://www.eu-jp-tthelpdesk.eu/>.

... v nekaterih primerih pa jih podpirajo tudi tematske skupine

Podjetja v EU (zlasti manjša) se glede varstva pravic intelektualne lastnine v tretjih državah pogosto srečujejo s praktičnimi izzivi in omejitvami, kot so prisilni prenos tehnologije, postopkovne pomanjkljivosti, zaostanki pri registraciji pravic, neregistracija nekaterih pravic, premalo odvračilne sankcije za kršitve pravic intelektualne lastnine, pomanjkanje strokovnega znanja, korupcija, pomanjkanje ozaveščenosti in pomanjkanje preglednosti. Da bi jim Komisija pomagala učinkovito reševati te izzive, ki lahko vplivajo na njihova prizadevanja za internacionalizacijo, je v ključnih regijah, **zlasti na Kitajskem, v Latinski Ameriki in jugovzhodni Aziji, ustanovila tematske službe za pomoč MSP na področju pravic intelektualne lastnine**⁵⁶. Te službe za pomoč MSP iz EU pomagajo pri varstvu in uveljavljanju pravic intelektualne lastnine na ozemljih trgovinskih partnerskih držav EU z zagotavljanjem brezplačnih informacij in storitev.

C. Poglobljanje sodelovanja s podjetji in poslovnimi mrežami

Da bi Komisija dosegla podjetja na terenu, je leta 2020 še naprej **poglobljala sodelovanje s predstavniki interesov podjetij iz EU** v EU in tretjih državah, vključno z Evropsko mrežo podjetij (EEN)⁵⁷, svetovno mrežo evropskih poslovnih organizacij (EBO WWN)⁵⁸ in organizacijami za spodbujanje trgovine držav članic. Cilj Komisije je spodbujati izmenjavo mnenj s temi organizacijami, da bi se izboljšal dostop evropskih podjetij do trgov v tretjih državah.

Mreža EEN svetuje o sporazumih o prosti trgovini, ki jih je sklenila EU. Tematska skupina EEN za internacionalizacijo MSP redno izmenjuje informacije o najnovejših vprašanjih, povezanih s trgovino, prek platforme skupnosti EEN. Strokovna skupina organizira tudi spletne seminarje za lokalna podjetja in svetovalce EEN ter vodi službe za pomoč pri širjenju informacij o trgovinskih sporazumih:

Evropska mreža podjetij – nedavne dejavnosti

- Tematska skupina mreže EEN za internacionalizacijo MSP je 27. januarja 2021 organizirala spletni seminar „Spoznajte naše mednarodne partnerje: EEN Singapur“, na katerem so predstavili priložnosti in podporo, ki so na voljo podjetjem iz EU, ki želijo poslovati v Singapurju in pri tem izkoristiti prednosti sporazuma o prosti trgovini.
- EEN Vietnam je vzpostavil službo za pomoč uporabnikom, ki ocenjuje potrebe podjetij v zvezi s sporazumom o prosti trgovini med EU in Vietnamom, ki je začel veljati 1. avgusta 2020, med drugim z izvajanjem anket, organizacijo srečanj itd.
- Novembra 2020 je mreža EEN – v tesnem sodelovanju z GD za trgovino – gostila namensko praktično usposabljanje o funkcionalnostih portala Access2Markets. Spletni seminar je bil dobro sprejet, usposabljanja pa se je udeležilo več kot 200 svetovalcev mreže EEN. V prihodnosti je načrtovanih še več praktičnih usposabljanj.

⁵⁶ https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/ip-thematic-areas_en.

⁵⁷ Mreža, ki se sofinancira iz [programa COSME](#) EU, je dejavna v več kot 60 državah in združuje 3 000 strokovnjakov iz 600 organizacij članic. Njen cilj je malim in srednjim podjetjem pomagati pri njihovih mednarodnih dejavnostih.

⁵⁸ <https://eboworldwide.eu/>.

Podpora MSP je zdaj vključena v številne trgovinske sporazume EU ...

Za dodatno pomoč MSP pri uporabi trgovinskih sporazumov EU so nedavni dogovori vključevali **posebna poglavja za MSP v sporazumih EU o prosti trgovini**⁵⁹, ki zagotavljajo preglednost v razmerju do MSP in redne stike med kontaktnimi točkami pogodbenic za MSP. Leta 2020 so kontaktne točke za MSP, ustanovljene na podlagi sporazuma CETA, predložile poročilo o dejavnostih skupnemu odboru CETA, ki se je sestel julija 2020 in začel uresničevati svoj delovni načrt za obdobje 2020–2021⁶⁰, ki med drugim vključuje mrežo EEN in sledenje napredku MSP na podlagi sporazuma CETA. Februarja 2021 je potekalo srečanje kontaktnih točk, ustanovljenih na podlagi Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko, na katerem sta obe strani poročali o svojih pobudah za izvajanje določb o zagotavljanju informacij na podlagi poglavja o MSP.

IV. Odpravljanje ovir in iskanje rešitev

IV.1 Stanje na področju trgovinskih ovir in njihove odprave v zahtevnem letu

Leto 2020 je bilo še posebej zahtevno: zdravstvena in gospodarska kriza, ki jo je sprožila pandemija COVID-19, je še povečala protekcionizem, nekatere partnerice pa so zaradi nje postale bolj nenaklonjene odpravi ovir, nastalih pred krizo.

Institucionalni organi, ustanovljeni s trgovinskimi sporazumi EU, so pomemben način za odkrivanje, izpostavljanje in reševanje težav s trgovinskimi partnerji, s katerimi je EU sklenila preferencialne trgovinske sporazume. Vendar lahko podjetja naletijo na težave na področjih, ki jih trgovinski sporazum neposredno ne obravnava, ali v državah, s katerimi EU nima sklenjenega preferencialnega trgovinskega sporazuma. Zato se je leta 2020 na vseh ravneh (dvostranskih in večstranskih) nadaljevalo delo za opredelitev in odpravo ovir, da bi se odzvali na pomisleke podjetij EU, ki se srečujejo z omejevalnimi ukrepi ali praksami in jih trgovinski partnerji EU obravnavajo nepošteno ali ki ne morejo tekmovali pod enakimi konkurenčnimi pogoji. Da bi Komisija olajšala vlaganje pritožb, je novembra 2020 na svojem portalu Access2Markets vzpostavila **enotno vstopno točko**, ki na enem mestu zagotavlja informacije o trgovinskih ovirah in/ali trgovinskih partnerjih, ki ne izpolnjujejo svojih zavez glede trgovine in trajnostnega razvoja.

A. Stanje (vseh evidentiranih) trgovinskih in naložbenih ovir na dan 31. decembra 2020

Kot je razvidno iz preglednice, je bilo konec leta 2020 v podatkovni zbirki Komisije Access2Markets navedenih **462 aktivnih trgovinskih in naložbenih ovir v 66 tretjih državah**:

Vrsta ukrepa	Število ovir
Sanitarni in fitosanitarni ukrepi	109
Tehnične ovire v trgovini	79
Tarife in ekvivalenti ter kvantitativne omejitve	78
Upravni postopki	41

⁵⁹ S Kanado je bilo dogovorjeno priporočilo za MSP, Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko ter Sporazum o trgovini in sodelovanju z Združenim kraljestvom imata poglavja o MSP, prav tako sporazumi, sklenjeni z Mercosurjem, in posodobljeni sporazum z Mehiko. Poglavja o MSP so tudi del pogajanj s Čilom, Indonezijo, Avstralijo in Novo Zelandijo.

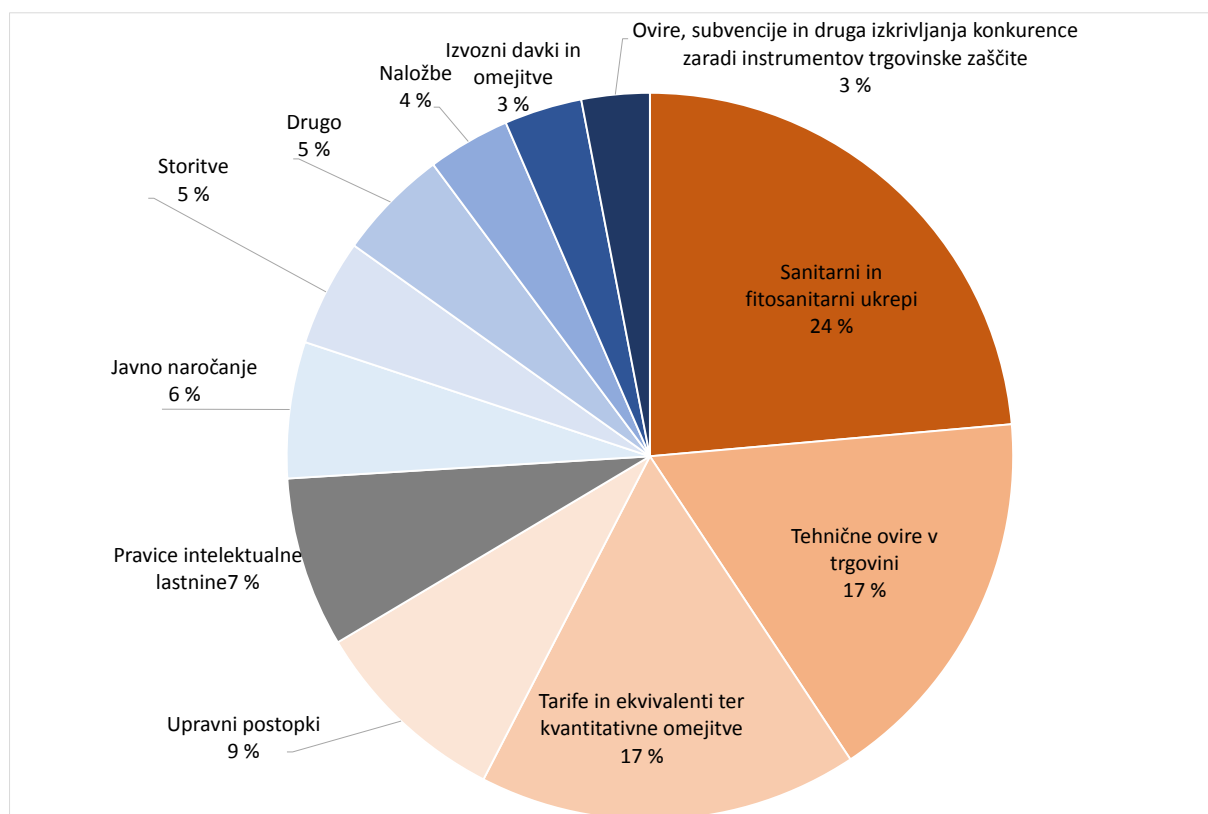
⁶⁰ Delovni načrt in poročilo o dejavnostih sta na voljo na naslednji povezavi:

https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158910.pdf.

Storitve in naložbe	39
Drugi ukrepi*	37
Pravice intelektualne lastnine	35
Javno naročanje	28
Izvozni davki in omejitve	16
Vse skupaj	462

* Drugi ukrepi vključujejo ovire, povezane z instrumenti trgovinske zaščite (TDI) in subvencijami, ukrepe, ki vplivajo na konkurenco, ter druge ukrepe, ki jih ni mogoče uvrstiti v prejšnje kategorije.

Slika 4: Vrste ovir v letu 2020

Kot je razvidno iz slike 4, so bili glede na **vrste ovir** tako kot v prejšnjih letih še vedno največja kategorija sanitarni in fitosanitarni ukrepi (109), ki so predstavljali četrtno vseh zabeleženih ovir, sledili so jim tehnične ovire za trgovino in tarifni ukrepi ter količinske omejitve (skoraj 80 vsake vrste). Te tri kategorije so leta 2020 predstavljale skoraj 60 % vseh aktivnih ovir.

Kar zadeva **geografsko porazdelitev**, je leta 2020 Kitajska ostala država z največjim številom ovir in ima 40 ovir (dve več kot leta 2019); na drugem mestu je bila Rusija, sledile so ji Indonezija in Združene države Amerike (po 26), Indija (25) in Turčija (24). Druge države z desetimi ali več ovirami so bile Brazilija, Južna Koreja, Avstralija, Alžirija, Egipt, Maroko, Kanada in Malezija.

B. Gibanje trgovinskih in naložbenih ovir v letu 2020

V preglednici so prikazane nove evidentirane ovire in odpravljene ovire v letu 2020⁶¹ po vrstah/kategorijah, ki kažejo neto povečanje (+8) v primerjavi z letom 2019⁶²:

Vrsta ukrepa	Nove ovire ⁶³	Odpravljene ovire
Sanitarni in fitosanitarni ukrepi	13	17
Tehnične ovire v trgovini	5	6
Upravni postopki	5	4
Tarife in ekvivalenti ter kvantitativne omejitve	5	2
Storitve in naložbe	4	1
Drugi ukrepi ⁶⁴	4	1
Javno naročanje	3	1
Izvozni davki in omejitve	1	1
Pravice intelektualne lastnine	1	0
Vse skupaj	41	33

Sanitarni in fitosanitarni ukrepi (SPS) so bili ponovno na prvem mestu glede novih ukrepov (13), pa tudi glede odpravljenih ukrepov (17), kar pomeni polovico vseh ovir, odpravljenih v letu 2020. Odpravljene ovire v zvezi s sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi so na primer pomenile, da so se izvoznikom EU odprli japonski trgi za nekatere proizvode iz govejega mesa iz EU, da so belgijska jabolka dovoljena v Mehiki in na Tajskem ali da je Južna Koreja odpravila prepoved za perutnino iz Madžarske.

Tehnične ovire v trgovini (TBT) in ovire, povezane z **upravnimi postopki**, so bile druga in tretja najpogostejša vrsta ovir.

Kar zadeva **nove ovire, evidentirane v letu 2020 po sektorjih**, jih je bilo 43 % v **kmetijskem in ribiškem sektorju**, medtem ko so bile v sektorju vin in žganih pijač štiri nove ovire, v avtomobilskem sektorju pa tri. Vendar so bili za kmetijstvom in ribištvo največja skupina novih ovir (8) **horizontalni ukrepi**, ki lahko vplivajo na ves izvoz v zadevno trgovinsko partnersko državo (6), ali ukrepi, ki zajemajo več kot en sektor (2). **Horizontalni ukrepi in ukrepi, ki zajemajo več sektorjev, so skupaj predstavljali četrtno vseh novih ovir**, zabeleženih leta 2020⁶⁵, kar kaže na povečanje protekcionističnih teženj, ki jih je še dodatno poudarila pandemija COVID-19.

⁶¹ Celotni seznam novih prijavljenih ovir in odpravljenih ovir v letu 2020 je na voljo v delovnem dokumentu služb Komisije: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

⁶² Če lanskim ukrepom (438 aktivnih ovir) prištejemo oziroma od njih odštejemo podatke za leto 2020 (41 novih in 33 odpravljenih ovir), dobimo 446 ovir. Glavna razlika izhaja iz dejstva, da je Komisija zaradi sledenja delno odpravljenim oviram z letom 2020 določila nadaljnje aktivne ovire, s čimer se je število ovir nominalno povečalo, osnovni trendi pa se niso spremenili.

⁶³ Nove ovire so ovire, ki so bile zabeležene na portalu Access2Markets v letu 2020.

⁶⁴ Drugi ukrepi so vključevali ovire, povezane z instrumenti trgovinske zaščite in subvencijami, ukrepe, ki vplivajo na konkurenco, ter druge ukrepe, ki jih ni mogoče uvrstiti v prejšnje kategorije.

⁶⁵ Ta velik delež ukrepov s horizontalnim učinkom ovira ustrezno količinsko opredelitev prizadetih trgovinskih tokov.

Trgovinske in naložbene ovire ter COVID-19

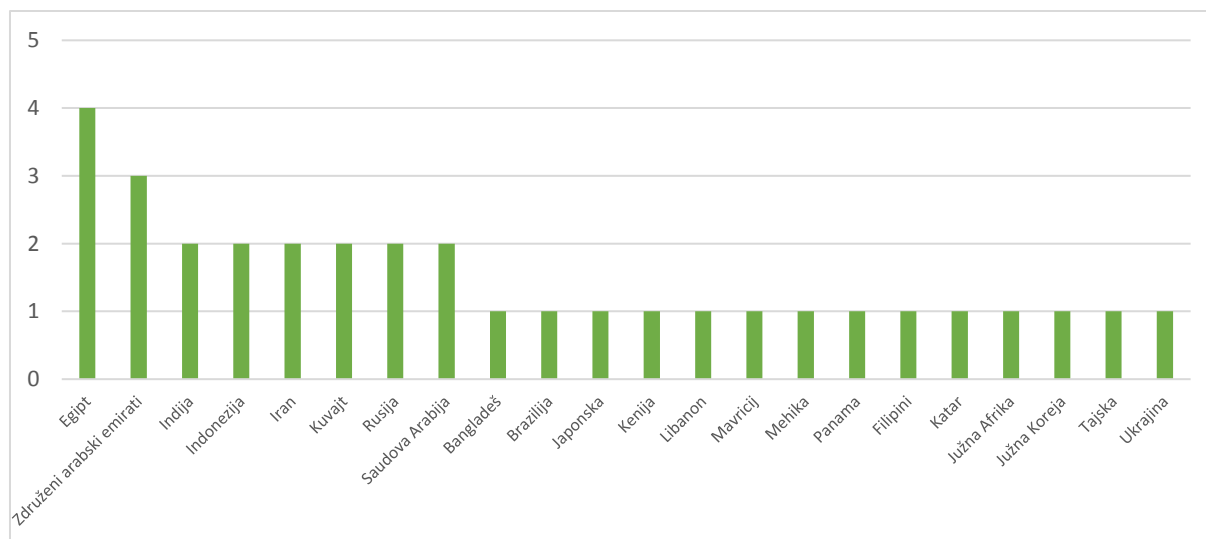
V zgodnjih fazah pandemije so motnje v dobavni verigi povzročile skokovit porast povpraševanja po osnovnem (zdravstvenem) blagu in s tem pomanjkanje ter takojšnje omejevalne ukrepe, čemur je sledilo nenadzorovano povečevanje proizvodnje (predvsem na Kitajskem), kar je povzročilo pomisleke glede varnosti in skladnosti s standardi EU. EU je uvedla začasni mehanizem za preglednost v obliki **programa izvoznih dovoljenj za osebno varovalno opremo**, s katerim je nadomestila nacionalni prepovedi, ki sta se iztekli konec maja 2020.

V prvi fazi pandemije je več trgovinskih partneric EU uvedlo **izvozne omejitve**. Komisija še naprej spremlja te ukrepe, da bi preverila, ali je njihovo trajanje omejeno na nujno potrebno, tj. ali se ukrepi odpravijo, takoj ko je to mogoče glede na zdravstvene razmere⁶⁶. V primerih, ko se ugotovi, da omejitve vplivajo na oskrbo EU z osnovnimi dobrinami, potrebnimi za obvladovanje COVID-19, si EU prizadeva odpraviti ali ublažiti ukrep. Primer so indijski ukrepi, s katerimi se je omejil izvoz več kritičnih medicinskih pripomočkov⁶⁷ in za katere se je izkazalo, da jih je mogoče odpraviti s sodelovanjem na najvišji politični ravni.

C. Ovire, odpravljene leta 2020

Komisija si je leta 2020 proaktivno prizadevala za odpravo ovir in zagotovila, da je bilo v 22 trgovinskih partnerskih državah v celoti ali delno odpravljenih 33 ovir, kot je razvidno iz slike 5.

Slika 5: Število odpravljenih ovir po partnericah (2020)

Komisija razpolaga z **vrsto instrumentov, ki jih pogosto uporablja v kombinaciji**, za odpravo trgovinskih ovir. Poleg aktivacije institucionalnega okvira na podlagi dvostranskih trgovinskih

⁶⁶ Nekateri od teh ukrepov so bili zabeleženi v podatkovni zbirki EU za namene spremljanja (na portalu Access2Markets <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sl/barriers>).

⁶⁷ Pripomočki, ki jih omejitve zadevajo, vključujejo hidroksiklorokin (HCQ), druge aktivne farmacevtske sestavine (API) in formulacije paracetamola (več kot tretjina indijske proizvodnje paracetamola se izvozi v EU).

sporazumov (glej oddelek II.2 B) za odpravo ovir uporablja **diplomatske poti** in dialoge na visoki ravni s svojimi trgovinskimi partnericami. Na ovire redno opozarja tudi v večstranskem okviru v STO. Prav tako lahko začne preiskave na podlagi uredbe EU o trgovinskih ovirah (dve preiskavi sta se začeli leta 2020 in končali leta 2021; več informacij je na voljo v nadaljevanju).

Dvostransko ukrepanje se je izkazalo za učinkovit način odpravljanja ovir

Primeri prizadevanj na dvostranski ravni:

- Saudova Arabija/plastika: Skupna prizadevanja Komisije, držav članic EU in podjetij so pomagala preprečiti tehnično oviro pri certificiranju plastičnih materialov, ki jo je nameravala uvesti Saudova Arabija. Države članice in industrijska združenja so Komisijo obvestile o novi zahtevi, v skladu s katero bi bila uporaba certificirane okso-biorazgradljive plastike za embalažo obvezna. Komisija je zadevo preučila in sklenila, da taka omejitev ni znanstveno utemeljena (tj. ni dokazov o koristnih učinkih okso-razgradljive plastike na okolje). Zaradi tega in drugih znanstvenih dokazov, ki jih je delegacija EU predstavila Saudovi Arabiji, je slednja opustila tehnični predpis o embalažnih izdelkih.
- Indonezija/pravice intelektualne lastnine: Komisija je v zadnjih dveh letih pri Indoneziji opozarjala na vprašanje lokalne proizvodnje kot pogoja za patentno zaščito zdravil, saj je bila to resna ovira za evropska podjetja, ki so želela konkurirati v Indoneziji. EU je z Indonezijo komunicirala po diplomatski poti in sodelovala s podobno mislečimi državami, da bi našla rešitev, ki bo v obojestransko korist za lokalno in evropsko inovativno industrijo ter bo skladna z mednarodnimi standardi. Indonezija je oktobra 2020 sprejela nov zakon omnibus o ustvarjanju delovnih mest, s katerim je bila ta zahteva odpravljena. To je pomenilo pomemben korak k skladnosti z mednarodnimi standardi, ki med drugim zajemajo proizvodnjo, uvoz in licenciranje patentiranih izumov v Indoneziji.

... poleg delovanja v okviru STO in njenih različnih odborov ...

Glede na vse več pravil in predpisov, ki vplivajo na mednarodno trgovino, je pravilno izvajanje večstranskih ureditev, povezanih s tehničnimi ovirami za trgovino, izjemnega pomena. Po zaslugi uspešnega sodelovanja EU v **Odboru STO za tehnične ovire v trgovini** je bilo mogoče pojasniti, odpraviti ali preprečiti veliko takih ovir, povezanih s tehničnimi ovirami v trgovini, in tako olajšati izvoz EU. Po nedavnih ocenah so taki ukrepi v **zadnjem desetletju** vplivali na **izvoz EU v vrednosti približno 83 milijard EUR**⁶⁸ v številnih sektorjih, zlasti sektorjih medicinskih pripomočkov, zdravil, avtomobilske industrije, hrane in pijače, izdelkov IT ter električnih naprav, kozmetike, igrač, tekstila, keramike ali pohištva⁶⁹.

... uredba o trgovinskih ovirah pa je omogočila dodatno pravno možnost v posebnih primerih.

⁶⁸ S to metodologijo se ocenijo trenutni trgovinski tokovi, ki so imeli koristi od odprave/preprečevanja tehničnih ovir v trgovini, metodologija pa ne zagotavlja količinske opredelitve povečanja izvoza ali drugih trgovinskih učinkov.

⁶⁹ Glej tudi publikacijo Centra za evropske politične študije iz februarja 2021: „Multilateral cooperation behind the trade war headlines: How much trade is freed up?“ (Večstransko sodelovanje v ozadju naslovnice o trgovinski vojni: koliko trgovine se je sprostilo?); Lucian Cernat in David Boucher; https://www.ceps.eu/download/publication/?id=32164&pdf=PI2021-03_Multilateral-cooperation-behind-the-trade-war-headlines.pdf.

Uredba o trgovinskih ovirah je pravni instrument, ki podjetjem, industrijam, združenjem in državam članicam v EU daje pravico, da pri Komisiji vložijo pritožbo glede trgovinskih ovir v tretjih državah. Če pritožba izpolnjuje merila za sprejem, Komisija preuči primer in ugotovi, ali obstajajo dokazi o kršitvah mednarodnih pravil trgovanja, ki bi negativno vplivale na trgovino ali ji povzročale škodo, in ali je ukrepanje v interesu EU. Če se v postopku ugotovi, da je za zagotovitev upoštevanja mednarodnih pravil trgovanja in odpravo povzročene škode potrebno ukrepanje, se lahko sprejmejo ustrezni ukrepi, ki lahko vključujejo začetek postopka za reševanje sporov.

Do zdaj je bilo začelih **24 postopkov pregleda na podlagi uredbe o trgovinskih ovirah** v zvezi s trgovinskimi praksami številnih trgovinskih partneric (npr. Brazilije, Kanade, Japonske, Turčije). Dva pregleda sta se začela leta 2020 in zaključila leta 2021.

- Primeri: Saudova Arabija/ploščice in Mehika/tekila: Komisija je 5. maja 2021 zaključila preiskavi v zvezi z ukrepi Saudove Arabije⁷⁰, ki omejujejo dostop do trga keramičnih ploščic EU, in v zvezi z ukrepi Mehike⁷¹, ki vplivajo na izvoz tekile v EU. Ti preiskavi sta se začeli na podlagi pritožb zadevnih poslovnih združenj (tj. evropskega združenja keramične industrije (Ceram-Union) in zveze evropskih pivovarjev Brewers of Europe) ter sta razjasnili pravni položaj in gospodarske učinke ukrepov tretjih držav. Preiskavi sta pokazali, da novi tehnični predpisi Saudove Arabije ovirajo 75–80 % izvoza keramičnih ploščic iz EU v vrednosti 120–150 milijonov EUR na leto in vplivajo na številna MSP v EU, medtem ko bi lahko zavrnitev Mehike, da izda izvozna potrdila za tekilo v EU, pomenila izvozne omejitve, prepovedane v skladu s pravili STO.

Komisija je po zaključku teh dveh pregledov zdaj v boljšem položaju, da doseže odpravo teh ovir. Komisija bo zdaj sodelovala s Saudovo Arabijo, da bi zagotovila odpravo teh ovir, bodisi s pogajanjem bodisi z vložitvijo tožbe pri STO. Spremljala bo tudi tekoče upravne postopke v Mehiki, da bi zagotovila odpravo trgovinske ovire.

D. Delovanje partnerstva za dostop do trga in njegov vpliv v letu 2020

Kljub težavam, ki jih je povzročila pandemija COVID-19, so bili v letu 2020 doseženi oprijemljivi rezultati zaradi stalnega sodelovanja med Komisijo, državami članicami in podjetji v svetovnih skupinah za dostop do trga v Bruslju, pa tudi v številnih skupinah za dostop do trga, ki jih vodijo skupine za trgovino v delegacijah EU, ter deležnikov, ki zagotavljajo informacije o stanju na terenu v partnerskih državah EU.

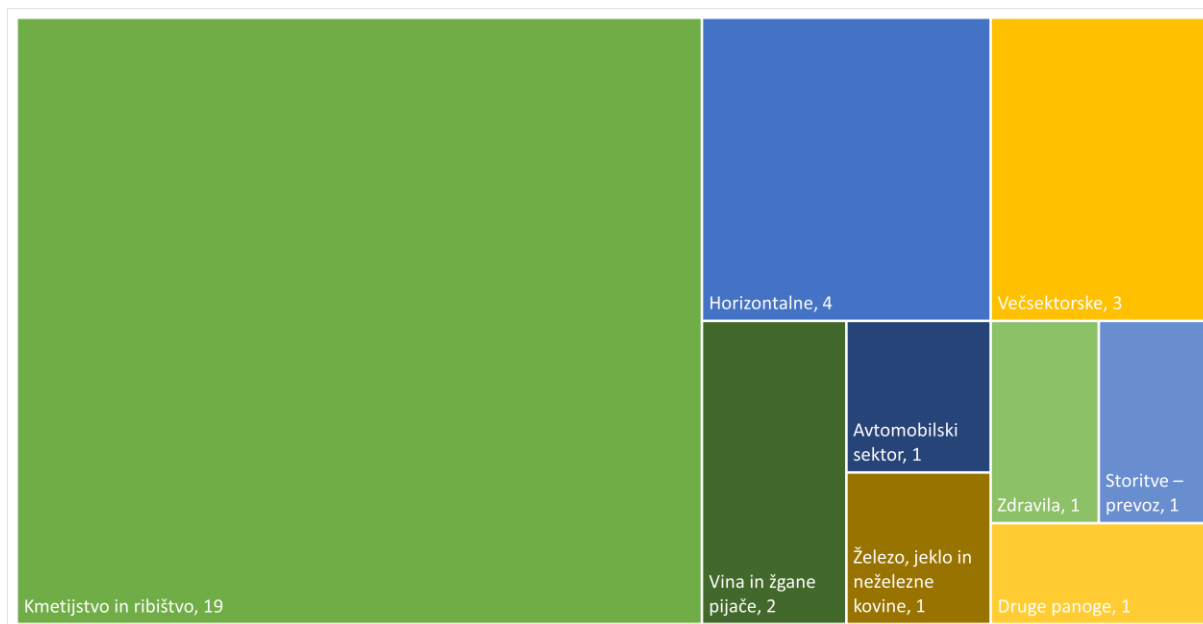
Kar zadeva **geografsko porazdelitev ovir, odpravljenih leta 2020**, so bile štiri odpravljene v Egiptu, tri v Združenih arabskih emiratih, po dve v Indiji, Indoneziji, Iranu, Kuvajtu, Rusiji in Saudovi Arabiji, po ena pa je bila odpravljena v 14 drugih državah. Skoraj polovica odpravljenih ovir (15) je bila v regiji južnega Sredozemlja in Bližnjega vzhoda, kar pomeni, da se Komisija odziva na naraščajoči trend protekcionizma v tej strateški regiji. V južni in jugovzhodni Aziji je bilo odpravljenih sedem ovir.

⁷⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159564.pdf.

⁷¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159563.pdf.

Tako kot v preteklih letih je bil **sektor, ki je imel največjo korist** od odstranjenih ovir, **kmetijski in ribiški sektor**, ki predstavlja skoraj 60 % vseh odpravljenih ovir. Od odpravljenih ovir jih je sedem (ena petina) ustrezalo horizontalnim ali večsektorskim oviram.

Slika 6: Število odpravljenih ovir po sektorjih (2020)

Na splošno je **ekonometrična analiza**⁷², ki jo je izvedla Evropska komisija, pokazala, da je bil zaradi odprave več ovir v obdobju 2014–2019⁷³ **izvoz iz Evropske unije leta 2020 za 5,4 milijarde EUR višji, kot bi bil, če bi bile ovire še vedno vzpostavljene**. Teh dodatnih 5,4 milijarde EUR izvoza iz EU so oprijemljive koristi prizadevanj za izvajanje in izvrševanje, ki jih Komisija, države članice in podjetja izvajajo v okviru partnerstva za dostop do trga.

IV.2 Olajšanje vlaganja pritožb: enotna vstopna točka

Uvedba enotne vstopne točke prispeva k usmerjanju in mobilizaciji sredstev za odpravljanje trgovinskih ovir ...

Z vzpostavitvijo **enotne vstopne točke**⁷⁴ 16. novembra 2020 naj bi se še izboljšala interakcija med Komisijo in deležniki, ki vlagajo pritožbe o ovirah za dostop do trga in kršitvah zavez glede trgovine in trajnostnega razvoja ter pritožbe v zvezi z neizpolnjevanjem zahtev v okviru „splošnega sistema preferencialov“ (GSP) EU. Enotna vstopna točka je zasnovana tako, da se lahko Komisija pri preučevanju pritožb opira na trdne dokaze, kar ji omogoča hitrejše in učinkovitejše ukrepanje v primerih, ko meni, da obstajajo razlogi za ukrepanje. Hkrati se z mehanizmom „vse na enem mestu“ in

⁷² Metodologija se uporablja samo za trgovino z blagom in ne dopušča vključitve zapletenih horizontalnih ovir, ki vplivajo na blago, ali ovir, ki se ne nanašajo zgolj na blago.

⁷³ V analizo je vključenih 130 ovir, odpravljenih v obdobju 2014–2019. S to analizo se lahko količinsko opredelijo le nekatere ovire, zlasti tiste, ki vplivajo na izvoz blaga iz EU in nimajo horizontalnega učinka. Analiza ne zajema ovir, odpravljenih v letu 2020, saj so za določitev učinka na trgovino potrebni podatki za vsaj eno polno leto po odpravi ovire.

⁷⁴ Glej operativne smernice: Operativne smernice: https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf.

smernicami, ki jih zagotavlja Komisija, odpravljajo težave, s katerimi se številni deležniki srečujejo pri opredelitvi pravih kanalov in informacij, ki se od njih pričakujejo za vložitev pritožb in spremljanje njihovega poteka.

Enotna vstopna točka ima korist tudi od bolj racionaliziranega pristopa k upravljanju dela v zvezi z ovirami znotraj Generalnega direktorata za trgovino in v širšem naboru služb Komisije, ki jih zadevajo morebitne ovire. Medtem ko se pregledujejo vse ovire, se nekatere prednostno obravnavajo glede na njihovo pravno moč, gospodarski ali sistemski pomen in perspektivo za njihovo odpravo.

... saj omogoča lažjo pripravo trdnejših primerov,

Do enotne vstopne točke je mogoče dostopati prek spletne platforme Access2Markets (glej oddelek III.A), ki omogoča predložitev pritožb prek spleta⁷⁵. Od objave poleti 2020 je bila enotna vstopna točka v zvezi z morebitnimi pritožbami kontaktirana več kot 60-krat, na podlagi česar je bilo prejetih 17 uradnih pritožb.

... Komisiji pa hitrejša in učinkovitejša odzivanje

Enotna vstopna točka je že prinesla dejanske spremembe v načinu dela Komisije na področju ovir. Kot je razvidno iz naslednjega primera, se s prejetjem pravih informacij v zgodnji fazi povečajo možnosti za uspešno odpravljanje ovir prek vseh razpoložljivih formalnih in neformalnih kanalov.

- **Primer: Egipt/keramične ploščice:** nedavni primer je začasna prepoved uvoza keramičnih ploščic, ki jo je uvedel Egipt. Podjetja EU so lahko prek svojega industrijskega združenja s pomočjo mehanizma „vse na enem mestu“ hitro ukrepala in na podlagi obrazca za pritožbo zbrala potrebne informacije le nekaj dni po tem, ko je Egipt objavil ukrepe. To je Komisiji omogočilo, da je s pomočjo delegacije EU z egiptovskimi oblastmi sodelovala že v zgodnji fazi, tudi prek diplomatskih stikov in izmenjave dopisov. Egipt se je marca 2021 po začetnem trimesečnem obdobju odločil, da ukrepa ne bo podaljšal, zato je prenehal veljati.

Hkrati je treba opozoriti, da so bile vse dosedanje uradne pritožbe osredotočene na ovire za dostop do trga in še ne na trajnostni razvoj, kar odraža dodatno zapletenost morebitnih primerov na tem področju, pa tudi boljšo seznanjenost poslovnih deležnikov z obstoječim delom v zvezi z dostopom do trga. Komisija po potrebi redno pregleduje svoje operativne smernice o enotni vstopni točki in jih prilagaja, pri čemer upošteva pripombe deležnikov⁷⁶. To je pomembno, saj novi sistem pritožb podjetjem in drugim deležnikom nalaga obveznost, da predložijo dobro argumentirane in utemeljene zadeve, kadar koli je to mogoče. Če to storijo, bo Komisija lahko pripravila dober odziv. Poleg tega si Komisija vedno pridržuje pravico, da začne delovati na lastno pobudo (z uvedbo zadev po uradni dolžnosti), tako glede ovir, povezanih z dostopom do trga, kot tudi glede kršitev zavez glede trgovine in trajnostnega razvoja.

⁷⁵ Pritožbe v zvezi z dostopom do trga ali glede kršitev zavez glede trgovine in trajnostnega razvoja je zdaj mogoče vložiti prek spleta na ustreznih obrazcih na portalu Access2Markets.

⁷⁶ Prva posodobitev ob upoštevanju prispevkov deležnikov je bila pripravljena septembra in je na voljo na povezavi <https://ec.europa.eu/trade/trade-policy-and-you/contacts/chief-trade-enforcement-officer/>.

V. Dvostransko in večstransko izvrševanje trgovinskih zavez: reševanje sporov⁷⁷

V središču novega pristopa Komisije k izvajanju in izvrševanju je učinkovito delo na začetku izvajanja, preprečevanje morebitnih ovir in odpravljanje dejanskih ovir, preden se utrdijo. Vendar morajo to delo podpirati učinkoviti pravni postopki za reševanje sporov, ki jih je treba uporabiti po potrebi.

V.1 Uporaba reševanja sporov

A. Postopek reševanja sporov v STO

Postopek reševanja sporov v STO ostaja pomembno za učinkovito izvrševanje, kljub trenutni blokadi funkcije pritožbenega organa STO

Sistem reševanja sporov v STO zagotavlja **neodvisne in nepristranske sodbe**, ki so za stranke v sporu zavezujoče in na katere se je mogoče **pritožiti**, kar zagotavlja **kakovost in legitimnost** teh sodb.

STO ponuja preizkušen sistem reševanja sporov, ki ga lahko EU uporabi za uveljavljanje svojih pravic v STO, kadar druge članice STO ne spoštujejo svojih zavez. EU je do junija 2021 sprožila 104 spore od 600 sporov, ki so bili od leta 1995 vloženi pri STO.

V obdobju, ki ga zajema to poročilo, je **EU začela številne postopke za reševanje sporov**. Pandemija COVID-19 je neizogibno vplivala na časovne okvire sporov pri STO, vendar je EU v STO dejavno spodbujala in podpirala ukrepe, ki so omogočili, da so postopki potekali po načrtu, kot je na primer izvedba zaslišanja v virtualni ali hibridni obliki.

⁷⁷ Za podroben povzetek zlasti postopkov pri STO, ki vključujejo EU kot pritožnika ali nasprotno stranko, in postopkov na podlagi dvostranskih sporazumov EU glej najnovejšo objavo pregleda „Overview of the EU's active dispute settlement cases“ (Pregled aktivnih postopkov reševanja sporov EU), ki je objavljena na spletnem mestu GD za trgovino (<https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/>).

Postopek STO za reševanje sporov

— **Postopki pred odborom so se nadaljevali v več sporih**, ki jih je vložila EU, vključno s spori: proti Turčiji v zadevi v zvezi z zdravili (DS583); proti Kolumbiji v zvezi s protidampinškimi dajatvami na zamrznjen ocvrti krompirček iz Belgije, Nemčije in Nizozemske (DS591); proti Indiji zaradi previsokih indijskih carin na določeno blago v sektorju informacijske in komunikacijske tehnologije (DS582); ter proti ZDA v zvezi z nekaterimi ukrepi za izdelke iz jekla in aluminija (DS548) ter protidampinškimi in izravnalnimi dajatvami na zrele oljke iz Španije (DS577).

— EU je spor glede indonezijske prepovedi izvoza nikljeve rude, pa tudi domačih zahtev Indonezije glede predelave, ki vplivajo na nikljevo rudo in železovo rudo, **prenesla v fazo postopka pred odborom**. 29. aprila 2021 je bil sestavljen odbor v zadevi Indonezija – ukrepi v zvezi s surovinami (DS592).

— Organ STO za reševanje sporov je oktobra 2020 v **sporu EU proti ZDA** v zvezi z velikimi civilnimi zrakoplovi (DS353) EU pooblastil, da v zvezi z ZDA začasno ustavi koncesije do višine skoraj štirih milijard USD letno. Potem ko je EU 10. novembra 2020 dejansko uvedla protiukrepe, EU in ZDA pa sta jih 5. marca 2021 za štiri mesece vzajemno začasno ustavila, je bil 15. junija 2021 dosežen dogovor o okviru sodelovanja za velike civilne zrakoplove, v skladu s katerim so protiukrepi začasno ustavljeni še za obdobje petih let.

B. Dvostransko reševanje sporov

Komisija je leta 2020 nadaljevala delo v zvezi s spori na podlagi določb o reševanju sporov iz dvostranskih trgovinskih sporazumov ...

Postopki za reševanje sporov, ki jih vsebuje 31 od 37 trgovinskih sporazumov EU, zajetih v tem poročilu, kot prvi korak spodbujajo sporazumne rešitve na podlagi posvetovanj. To je izvedljivo, kadar sta obe strani pripravljene hitro obravnavati neravnovesja in odpraviti trgovinske omejitve, ugotovljene pri spremljanju skladnosti s temi sporazumi.

Če se zdi, da s posvetovanji ni mogoče doseči sporazumne rešitve, lahko katera koli stran zahteva ustanovitev odbora za reševanje sporov.

EU je od leta 2018 zahtevala reševanje sporov na podlagi štirih dvostranskih trgovinskih sporazumov: pridružitvenega sporazuma z **Ukrajino**, sporazuma o prosti trgovini z Republiko **Korejo**, sporazuma o gospodarskem partnerstvu z **Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC)**⁷⁸ in pridružitvenega sporazuma z **Alžirijo**. Ukrepi, sprejeti leta 2020 in v začetku leta 2021, vključujejo naslednje:

- EU je aprila 2020 zaprosila za ustanovitev arbitražnega sveta pri **Južnoafriški carinski uniji (SACU)**⁷⁹ na podlagi sporazuma o gospodarskem partnerstvu EU z Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC)⁸⁰ v zvezi z zaščitnimi ukrepi, sprejetimi proti izvozu perutnine iz EU. Postopek izbire arbitražnega senata, ki je bil začasno prekinjen zaradi razmer na področju javnega zdravja, se je ponovno začel 22. novembra 2020 in še poteka.

⁷⁸ Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC) se uporablja med EU in šestimi državami Južnoafriške razvojne skupnosti (SADC): Esvatinijem, Bocvano, Lesotom, Mozambikom, Namibijo in Južno Afriko.

⁷⁹ Pet članic SADC (Bocvana, Lesoto, Namibija, Južna Afrika in Esvatini) je oblikovalo carinsko unijo.

⁸⁰ <https://www.sadc.int/about-sadc/overview/>.

- Komisija je prav tako junija 2020 pridružitveni svet na podlagi sporazuma z Alžirijo uporabila za obravnavanje več ukrepov omejevanja uvoza, vključno s prepovedjo uvoza avtomobilov, ki jo je uvedla **Alžirija**. Zato so se konstruktivne razprave med EU in Alžirijo, ki so zajemale vse izpodbijane ukrepe in so se začele leta 2020, izvedle v več krogih v letu 2021, da bi se spor rešil sporazumno.
- V zvezi s **Korejo** je skupina strokovnjakov po zamudah, ki so bile med drugim povezane s pandemijo COVID-19, januarja 2021 sprejela odločitev o zadevi, ki jo je EU vložila glede obveznosti Koreje na podlagi sporazuma o prosti trgovini, da ratificira temeljne konvencije MOD, in glede sindikalne zakonodaje (glej oddelek II.2 C).
- V primeru **Ukrajine** je skupina strokovnjakov 11. decembra 2020 odločila v korist EU v zvezi s prepovedjo izvoza lesa v EU. Ukrajina je 29. junija 2021 pisno obvestila EU o svojem napredku pri izpolnjevanju odločitve arbitražnega sveta, vendar ni mogla sporočiti nobenega ukrepa, ki ga je sprejela za izpolnitev odločitve sveta.

Postopek reševanja sporov zoper Ukrajino

Ukrajina je leta 2005 začela uporabljati prepoved izvoza več vrst lesa v obliki nepredelanega lesa in žaganega lesa. V obdobju 2015–2017 je področje uporabe te **prepovedi izvoza** razširila na **izvoz vsega nepredelanega lesa**. Ker politična prizadevanja niso prinesla rešitve tega vprašanja, se je Komisija 22. novembra 2018 odločila, da začne postopek za reševanje sporov z Ukrajino na podlagi dvostranskega pridružitvenega sporazuma med EU in Ukrajino (arbitražni svet je bil ustanovljen 28. januarja 2020).

Pristop, ki ga je Evropska komisija izbrala v tej zadevi, je bil podprt ne le s **trdno pravno podlago**, temveč tudi z **gospodarskim učinkom** ukrajinske prepovedi izvoza. Medtem ko je Ukrajina v vmesnem času postala drugi največji vir uvoza (predelanega) lesa iglavcev za Kitajsko, se je uvoz nepredelanega lesa iz Ukrajine v EU zmanjšal z 2 milijonov ton leta 2015 (14 % uvoza EU) na zanemarljivih 2 000 ton leta 2019, kar bi lahko resno vplivalo na razpoložljivost ustreznih surovin za lesnopredelovalno industrijo EU.

Arbitražni svet je 11. decembra 2020 izdal končno odločitev, v kateri je ugotovil, da ukrajinska prepoved izvoza nepredelanega lesa ni združljiva s členom 35 pridružitvenega sporazuma med EU in Ukrajino, v katerem so prepovedi izvoza prepovedane. V odločitvi je bilo tudi **pojasnjeno**, da se **ustrezne izjeme ne uporabljajo**, in zavrnjena trditev Ukrajine, da je bila prepoved izvoza nepredelanega lesa zakonito zasnovana za zaščito ukrajinskih gozdov. Svet je to utemeljitev podprl le za zelo ozko predhodno prepoved izvoza žaganega lesa za deset vrst lesa, s katerimi se zelo redko trguje.

Iz tega primera je razvidna politika EU, ki **odločno ukrepa proti izvoznim omejitvam**, saj te **sistemske ogrožajo** mednarodno trgovino. To se je odražalo tudi v ukrepih EU in drugih trgovinskih partneric proti nekaterim kitajskim omejitvam glede surovin ali – v zadnjem času – ko je EU začela postopek reševanja sporov pri STO zoper prepoved izvoza nikljeve rude iz Indonezije (DS592 – glej okvir o postopkih STO za reševanje sporov).

V.2 Obnovitev skupin arbitrov in strokovnjakov na področju trgovine in trajnostnega razvoja

Komisija je decembra 2020 pozvala k oddaji vlog v zvezi z obnovitvijo skupine arbitrov in ločene skupine strokovnjakov na področju trgovine in trajnostnega razvoja za odbore za reševanje sporov v okviru trgovinskih sporazumov, katerih pogodbenica je EU. Izbirna komisija izkušenih mednarodnih sodnikov in akademikov bo vloge preučila in potrdila njihovo primernost za imenovanje.

V skladu z zavezo Komisije o enakopravni zastopanosti v arbitraži si bo Komisija prizadevala zagotoviti uravnoteženo zastopanost spolov v svojih predlogih Svetu za sezname arbitrov in strokovnjakov ter pri imenovanju arbitrov ali strokovnjakov na področju trgovine in trajnostnega razvoja v konkretnih sporih.

V.3 Odziv na ovire pri reševanju sporov

Ker je delo pritožbenega organa STO blokirano, je bila Evropska unija v ospredju prizadevanj, da bi našli začasno rešitev v pričakovanju trajne rešitve ...

Pritožbeni organ STO je zaradi blokade imenovanj od decembra 2019 ohromljen. Zato se lahko zgodi, da se v sporih ne dosežejo zavezujoči zaključki, če se poražena stranka pritoži na poročilo odbora pri

nedelujočem pritožbenem organu in se ne strinja z arbitražnim reševanjem pritožb v skladu s pravili STO. Vse več je takih primerov, ki jih trenutno ni mogoče obravnavati, kar negativno vpliva na stabilnost in predvidljivost okolja za mednarodno trgovino. Ta težava se poskuša rešiti z večstranskim začasnim dogovorom o arbitražnem reševanju pritožb, opisanim v nadaljevanju.

A. Izpogajanje večstranskega začasnega dogovora o arbitražnem reševanju pritožb

Večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb udeležencem omogoča zavezujoče in neodvisno reševanje sporov v skladu s pravili STO ter možnost pritožbe ...

EU in skupina drugih članic STO so aprila 2020 vzpostavile **večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb**, znan kot „MPIA“. Ta dogovor – ki se mu lahko pridruži vsaka članica STO – pomeni, da se udeleženci zavežejo, da bodo vse pritožbe v sporih STO med njimi obravnavane z arbitražnim reševanjem pritožb v skladu s pravili STO, medtem ko pritožbeni organ še vedno ne more v celoti delovati.

Na podlagi veljavnih pravil STO se z **večstranskim začasnim dogovorom o arbitražnem reševanju pritožb med udeleženci in dokler pritožbeni organ ne bo mogel v celoti delovati, ohranjata pravica do pritožbe v sporih STO** ter pravica do zavezujočega in neodvisnega razsojanja v trgovinskih sporih. To pomeni, da ima EU v primerjavi z drugimi udeleženci večstranskega dogovora o arbitražnem reševanju pritožb kljub krizi s pritožbenim organom še naprej korist od popolnoma delujočega dvostopenjskega sistema reševanja sporov v skladu s pravili STO. Poleg tega večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb z ohranjanjem možnosti takega reševanja sporov med udeleženci na splošno prispeva k stabilnosti in ohranjanju na pravilih temelječe trgovine. Do 30. junija 2021 je bilo v večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb vključenih 25 članic STO⁸¹. Med njimi so glavne uporabnice STO za reševanje sporov, prav tako predstavljajo približno polovico svetovnega bruto domačega proizvoda. Sodelujoče članice STO so julija 2020 vzpostavile 10-člansko stalno skupino pritožbenih arbitrov, iz katere bodo naključno izbrani trije arbitri na zadevo, ki bodo obravnavali vse pritožbe, za katere se uporablja večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb.

Večstranski začasni dogovor o arbitražnem reševanju pritožb je bil uveljavljen v več sporih, v katerih sta obe stranki udeleženci zadevnega dogovora, in sicer s podpisom sporazumov o arbitražnem reševanju sporov, ki ustrezajo modelu zadevnega dogovora. Ti spori vključujejo zadevo EU proti Kolumbiji v zvezi s protidampinškimi dajatvami na zamrznjen ocvrti krompirček, uvožen iz nekaterih držav članic EU (DS591). Če EU v tej zadevi uspe v fazi postopka pred odborom, Kolumbija tega izida ne more preprečiti s pritožbo pri nedelujočem pritožbenem organu.

B. Krepitev uredbe EU o izvrševanju

Spremembe uredbe EU o izvrševanju EU omogočajo, da se zoperstavi poskusom partnerjev, da bi preprečili dokončno odločitev v STO ali dvostranskih sporih

⁸¹ EU, Avstralija, Benin, Brazilija, Kanada, Kitajska, Čile, Kolumbija, Kostarika, Ekvador, Evropska unija, Gvatemala, Hongkong (Kitajska), Islandija, Mehika, Črna gora, Nova Zelandija, Nikaragva, Norveška, Pakistan, Singapur, Švica, Ukrajina, Urugvaj in Peru.

EU je s spremembo **uredbe o izvrševanju** razširila svoje možnosti za odločnejše izvajanje in izvrševanje svojih mednarodnih pravic. **Spremembe**, uvedene z Uredbo (EU) 2021/167, ki je začela veljati 13. februarja 2021, krepijo zmogljivost EU za ukrepanje v dveh pomembnih pogledih.

- Prvič, spremembe omogočajo, da EU začasno prekine ali prekliče svoje obveznosti do trgovinske partnerice, kadar trgovinska partnerica krši mednarodna trgovinska pravila ali obveznosti do EU, če poskuša preprečiti dokončen in zavezujoč zaključek zadevnih postopkov reševanja sporov, bodisi v okviru Sporazuma o reševanju sporov STO bodisi v zvezi z dvostranskimi ali regionalnimi trgovinskimi sporazumi. Z drugimi besedami, spremembe se nanašajo na primere, ko kljub dobri veri in prizadevanjem EU ni mogoče pridobiti zavezujoče odločitve v trgovinskem sporu o kršitvi pravic EU. To se lahko zgodi, če nasprotna stranka (trgovinska partnerica EU) ne sprejme zahtevanih ukrepov (npr. zavrne imenovanje arbitrov na podlagi mednarodnega trgovinskega sporazuma EU) ali ker se nasprotna stranka pritoži na poročilo odbora STO pri nedelujočem pritožbenem organu STO in ne privoli v začasno pritožbeno arbitražo v skladu s členom 25 Sporazuma o reševanju sporov STO. Z izvršilnimi ukrepi v oblikičasne prekinitve ali preklica obveznosti EU do zadevne trgovinske partnerice se bodo učinkovito zaščitili gospodarski interesi EU.
- Drugič, s temi spremembami se je tudi razširil obseg možnih protiukrepov, saj EU omogočajo sprejetje protiukrepov na področju trgovine s storitvami in nekaterih s trgovino povezanih vidikov pravic intelektualne lastnine. Tako je nabor možnosti EU za izvršilne ukrepe bistveno širši in bolje prilagojen današnji družbi, ki temelji na znanju. Zagotavljanje takih ukrepov ustreza resnosti, ki jo EU pripisuje spoštovanju zavez svojih trgovinskih partneric.